

ST. OLAV

KATOLSK TIDSSKRIFT

60. ÅRGANG

15. JUNI

NR. 22-23

20. mai 1882

10. juni 1949

Sigrund Undset

døde på Lillehammer fredag 10. juni ca. kl. 12.30. Budskapet om hennes død bragte landesorg i Norge. «Det er som en mor blir borte —» skrev Arnulf Øverland.

SIGRID UNDSET SOM KATOLIKK

Vi gjengir her en artikkel skrevet for Verdens Gang's nekrologrekke i dets nr. for 11. juni.

I en introduksjonstale i forbindelse med Sigrund Undsets universitetsforedrag om Norge i Amerika under krigen, uttalte Anne McCormick noe slikt: I den verden Sigrund Undset lever og arbeider er der ingen nasjoner, store eller små; bare menneskeheten

er på tale. Nasjonen er en samling individuelle sjeler innenfor menneskehetens store fellesskap. Med sannhetsprøvende blikk skuer hun og lar oss skue brorskapet mellom menneskene. Hun lar oss skue det som er så uhyre viktig for menneskene å se i denne omveltningens tid, nemlig at der med rot i vår natur og samfunnets er behov for en form for enhet.

Det samme med hennes syn på tiden. Hun beveger seg med letthet mellom århundrene, fra det fjortende til det tyvende, og fra det tyvende tilbake til det attende. I hennes perspektiv ser en ikke de suksessive revolusjoner som har funnet sted fra Middelalderen til nå. En ser dem ikke, fordi en i stedet iakttar at mennesket ikke har forandret seg meget under alle disse omskiftningene. I sitt vesen er mannen den samme når han flyr fra Lissabon til New York og når han vandret fra Hamar til Trondheim, når han kjemper med tanks og flyvende festninger som når han slåss med sverd og stein. En ser at åndelig framskritt ingen forbindelse har med materielt framskritt, at for hvert menneske er dets egen levetid begynnelsen og slutten på verden. —

Dette dype og universale syn er det katolske syn — og det var dette syn Sigrid Undset representerte tvert igjennom. Til det siste var hun slik. Hennes kjærlighet til medmenneskene var grenseløst oppriktig, som hennes hat til dem som krenket dem var nådeløst. Men da husket hun sin Herre og Messer, og ble den botferdige. Ingen har vel følt bitterheten mot tyskerne dypere enn Sigrid Undset. Men hun har øvet en utrettelig bot ved å sende rikt med gavepakker til de lidende tyske medmennesker av i dag. Hun tålte ikke blandede motiver, men da hun fikk seg forelagt et tilfelle av en upopulær konversjon, svarte hun med en ørefik til de reservert ventende: «Jeg må tenke på et syn St. Peter hadde en

gang. Han sto og så inn i et nett med mange rare fisker. — Men han hadde jo ordre til å ta dem alle sammen!»

Hun var ikke bare en representant for det katolske syn. Hun levde sin tro, barnlig og ydmyk. Hun sto ved sine skrøpeligheter, men hun stolte og håpet på en barmhjertig Gud som hun dyrket i bønn og gode gjerninger.

Hennes avskjed med den synlige Kirke, som hun støttet varmt, kunne ikke være vakrere. Vi som var sammen med henne ved de katolske festligheter på Hamar for mindre enn to uker siden, fikk oppleve hvordan en stor ånd kan tukte et brustent legeme. Sveden perlet fram over pannen og under øynene der hun satt og fulgte messen i den solfylte ruinkirke. Hun kjempet med noe vondt, men holdt ut. Hennes øyne tindret da hun så småbarna leke på grønsværet — det var sjeler hun så, og smerte-draget måtte vike for den uskyldige lykken hun skuet inn i. Hun var glad over å få være sammen med Kirkens menn, hun elsket sine kjære ordenssøstre på Hamar, kjente visst hver enkelts liv og skjebne, og hun gikk rundt og trykket hånden til alle da det lakket mot oppbrudd, også til de enkleste og beskjedneste trosfeller. Hun var trett, men hadde meget hun ville tale om. «Takk for samværet,» sa hun, da vi skiltes, og det samme tindrende blikk, som vi alle kjenner, lyste ut fra et ansikt merket med døden.

Ivar Hansteen Knudsen.

Vårt blad i ny skikkelse.

Fra og med dette nummer kommer St. Olav ut på Sverre Kildahls Boktrykkeri, Grensen 12, Oslo. Som meldt i foregående nr. er annonseavdelingen blitt betydelig utvidet, men med et tilsvarende øket sideantall slik at stoffmengden samtidig er blitt øket. Ordningen skulle derfor i alle henseender være fordelaktig: God økonomisk basis for bladets drift, økede muligheter for å utvide stoffmengden, større elastisitet i oppsettingen.

Omleggingen har også den fordel at vi har kunnet frigjøre 1. omslagsside fra tekst og skape et verdig ansikt utad. Det må sees som en fullføring av de senere års strev med å presentere et vakker blad samtidig med et up to date stoff. Om det siste har lykkes, står det ikke til redaksjonen å uttale seg om. Men vi tror at leserne vil ta imot den nye skikkelse

med glede og tilfredshet. Den er kommet i stand etter samarbeide med tegneren Hermann Bongård, og trykkeribestyrer Brevig, støttet av gode inspirasjoner fra dr. philos. Eivind S. Engelstad ved Folkemuseet og fru Helen Engelstad. Som en vil se er Hellig Olavsfiguren tegnet ut av vårt tidligere tittelbilde av Hellig Olavs-motivet fra Kristian I. reisealter. Kronen som helgenkongen bærer er stilisert i harmoni med kronen som pryder tittelhodet, og Bongård har her støttet seg til historiske krone-typer fra middelalderen. Som det sees er titelsiden delt vertikalt i gult og hvitt, de pavelige farver. Vi vil her benytte anledningen til å takke hr. Bongård for hans store tjenestevillighet og interesse for oppgaven som var stillet ham: å forene det historiske preget med moderne grafikk.

Det skal bli morsomt å se St. Olav i den nye skikkelse, jeg ønsker bladet

lykke til.

Deres ærbødig forbundne

Sigrid Undset.

Sigrid Undset, i en lang årrekke fast medarbeider i St. Olav, støttet det med varm interesse like til det siste. Et brev til redaktøren, datert Bjerkebæk pr. Lillehammer, den 19. mai 1949, slutter hun med disse

optimistiske og gode ord, som vil stå som hennes siste hilsen til vårt blad.

*

Ja, hennes siste bidrag til bladet kom i grunnen

Paven om kapital og arbeide.

En viktig sosialpolitisk kunngjøring.

400 delegerte til den IX internasjonale katolske arbeidsgiverkongress fra Italia, Frankrike, Belgia, Holland, England, Canada, Spania, Tyskland, Chile, De forente stater, Østerrike og Sveits ble den 7. mai mottatt i audiens av H. H. Paven i den veldige «Sala Regia» i Vatikanet. Paven holdt ved denne anledning en tale til kongressens deltagere som må betegnes som en meget viktig sosial-politisk kunngjøring. Talen hadde følgende ordlyd:

«Med den samme kjærlige omsorg og interesse ser Vi avvekslende arbeidere og representanter for arbeidsgiverne komme til Oss; begge parter forelegger Oss med en tillit som har beveget Oss på det dypeste, de problemer de er opptatt av. Idet Vi ønsker dere, Våre kjære sønner, hjertelig velkommen, griper Vi med glede denne leilighet til å forsikre dere om Vår faderlige velvilje og til å takke dere for den iver dere legger for dagen i arbeidet for å gjennomsyre den økonomiske verden med den kristne sosiallære.

Motsetningene tilsynelatende.

Vi hentydet nettopp til særinteressene hos de forskjellige grupper i den industrielle produksjon. Den oppfatning som hevder at det består et uforsonlig motsetningsforhold mellom de motstridende interesser er feilaktig og skjebnesvanger i sine konsekvenser. Motsetningen er bare tilsynelatende. På det økonomiske område har arbeidsgivere og arbeidere både virksomhet og interesser felles. Bare den som handler på grunnlag av blind og ufornuftig maktsyke, kan se bort fra denne gjensidige forpliktelse og virke oppløsende på den. Arbeidsgivere og arbeidere er ikke uforsonlige fiender. De arbeider sammen for å løse en felles oppgave. De spiser så å si ved samme bord, for når alt kommer til alt lever de jo begge av den reelle nasjonalinntekt. Begge er i virkeligheten lønns-mottagere. For så vidt står de i hverandres tjeneste.

Å heve lønn er en soleklar menneskerettighet, som tilligger alle som gjør en innsats i landets produksjonsliv. I et privatøkonomisk regnskap er nok løningene utgiftsført. Men i nasjonens økonomi finnes det bare et slags omkostninger, nemlig utgiftene til de råvarer som blir brukt i produksjonen og som av den grunn stadig må fornyes.

Herav følger at begge parter må ha interesse av at det består et riktig forhold mellom omkostningene ved produksjonen og utbyttet. Når denne interesse er felles, hvorfor skulle der så ikke kunne skapes et

mundtlig. Det gjaldt det mirakuløst vakre været under Kirkens jubileumsfestligheter på Hamar: «Dette er et mirakel,» sa fru Undset. «Midt inn i en regnværperiode og stikk mot det værvarslingen ga oss forhåpninger om, sendte Vårherre dette herlige været. — Jo, det er et mirakel, og det må De skrive i St. Olav!»

Så ble hennes siste bidrag til vårt blad, en bekjennelse helt i pakt med hennes resolute tro. Vi er henne varmt takknemlig for dette bidraget — og så: *Requiescat in pace!*

felles uttrykk for den? Ville det ikke være rimelig å innrømme arbeiderne en rettfærdig andel i ansvaret for utbyggingen og utviklingen av landets økonomi? Særlig i våre dager, når mangelen på kapital og vanskelighetene i utenrikshandelen legger hindringer i veien og lammer de frie krefters evne til å øke produksjonen. De sosialiseringforsøk som nylig er gjort, har bare bidratt til å kaste nytt lys over denne smertelige virkelighet. Vanskelighetene foreligger: de er ikke fremkalt av en ond vilje på den ene siden og kommer ikke til å bli overvunnet av en god vilje på den andre siden. Hvorfor da ikke — mens det ennå er tid — i erkjennelsen av felles ansvar ta disse ting opp til løsning, slik at den ene part ikke lenger får grunn til å nære urettferdige mistanker og den andre ikke fristes til å hengi seg til illusjoner som hurtig kan utvikle seg til en samfunnsfare?

Den yrkesmessige ordning.

Vår uforliknelige forgjenger, Pius XI, gir rammen de uttrykk for dette interesse- og ansvarsfellesskap på det økonomiske område i sin encyklika *Quadragesimo anno*, når han der anbefaler etablert «den yrkesmessige ordning». Intet middel syntes ham i det hele tatt bedre egnet til å overvinne den økonomiske liberalisme enn å innføre offentlig-rettslige statutter som regulerer samfunnets økonomi, basert på ansvarsfellesskapet hos dem som tar del i produksjonen. Dette avsnitt i encyklikaen satte sinnene i bevegelse; noen så i det en innrømmelse til moderne politiske strømninger, andre en tilbakegang til mellomalderen. Det hadde utvilsomt vært klokere, om man hadde kastet alle gamle og uholdbare fordommer overbord og i stedet med oppriktig og god vilje var gått løs på selve oppgaven for å nyttiggjøre seg de mange muligheter den rommer til en praktisk løsning av problemene.

Tapte sjangser.

I dag forekommer det Oss at nettopp dette avsnitt er et eksempel på hvordan man kan la gunstige leiligheter gå fra seg. Omsider er man gått i gang med å utarbeide andre former for en offentlig-rettslig ordning av samfunnsøkonomien. For øyeblikket er det mange som mener at bedriftene bør omgjøres til aksjeselskaper og overtas av staten. Det er ikke tvilsomt at Kirken — innen visse, rettfærdige grenser — er enig i at staten overtar bedrifter og at man «med full rett kan gå inn for at det offentlige forbeholder seg retten til visse bestemte samfunns-goder, fordi de representerer en så stor makt at de ville kunne bli en fare for det almene vel på private hender». (*Quadragesimo anno*). Men å gjøre en slik nasjonalisering til alminnelig regel for det økonomiske liv, ville være ensbetydende med å sette tingene på hodet. Det er likevel den offentlige retts oppgave å støtte den private økonomi, ikke å avskaffe den. Den økonomiske virksomhet er — som et hvilkensomhelst annet område for menneskelig virksomhet — ifølge sin natur ikke en statlig innretning; den er tvertimot det levende produkt av det enkelte menneskes og frie gruppers frie initiativ. (Forts. s. 140.)

JUBILEUMS- PÅ HA-

Fra vår med-

Flagget vaier til velkommen mens klokken ringer fra St. Torfinnkirkens slanke tårn. (Foto: Lydfilmavisen)

Det hvilte riktig en signende hånd over jubileumstevnet vårt her på Hamar. For dagen før fosset regnet ned, og i dagene etterpå har regnet fortsatt falt ned og Mjøsa gått opp, — men selve stevnedagen, søndagen den 29. mai, strålte solen, og dagen var sommerlig lys og klar.

Fromessen i St. Torfinns kirke ble forrettet av prefekt Johs. Wember, som hadde gitt St. Torfinns menighet åndelig forberedelse til jubileet og stevnet ved en tre dagers menighegtsretrett. Etterpå var menigheten samlet til fellesfrokost i foreningslokalet, og ute på gårdsplassen var det så et riktig livlig merke- og programsalg. Og så rullet bussene og bilene fra Oslo fram foran kirken og tømte ut sin last av glade stevnegjester som ble hjertelig mottatt av trosfellene på Hamar. Snart satte prosesjonen seg i sving, og den fikk en riktig presentabel lengde. Om lag tre hundre deltok i prosesjonen. Først gikk fransiskanerbroder Martin med prosesjonskorset, så fulgte speiderne, folket, ordenssøstrene, sangkoret, ministrantene og prestskapet, mens Hs. Høyærverdighet biskop Mangers i cappa magna, sammen med de apostoliske prefekter Mgr. Wember og Mgr. Deutsch, samt representanten for Sveriges apostoliske Vikariat, Mgr. Meijerink, dannet avslutningen på det praktfulle tog. Blant de første i prosesjonen merket en seg bl. a. forfatterinnen fru Sigrid Undset.

Prosesjonen gikk den nyasfalterte veien ut over Storhamar til Domkirkeodden, der pontifikalmessen snart etter tok til i kirkeruinene. Det var reist et vakkert hvitt alter like foran den smale åpningen til

det tilbygde koret, og bak alteret kneiset et stort enkelt trekors.

Foruten prosesjonsdeltakerne kom hundreder andre interesserte og sluttet seg til ved gudstjenesten. Hamar by var representert ved ordfører Erling Audensen, rådmann Sig. Pedersen og rektor Norendal ved Hamar lærerskole. De inntok sine reserverte plasser fremme i koret sammen med arkitekt Gerhard Fischer og frue.

Messen ble forrettet av biskop dr. Mangers, med assistanse av sogneprest i Tønsberg, dr. Arne Olav Sund, dominikanerpater Vanneufville og St. Torfinns sokneprest Gerhard Parthe.

Biskopens maktfulle preken gjengis i sin helhet annetsteds i bladet.

Det var oppstillet høyttaler, som gjorde at både messen og sangen ble tydelig for alle. Det var en uforglemmelig begivenhet i det strålende vårværet. Vi som bor her oppe, har gått opp i domkirkeruinene og gledet oss til denne messen, og den ble da også for alle et stort og godt minne.

Etter messen laget man camping-leire bortover gressbakken, og folkelivet tok seg riktig malerisk ut. Det var et ualminnelig festlig og hyggelig skue å se de høyere geistliges fiolette kledninger mot det grønne, dominikanerne i sine hvite og franciskanerne i sine brune kutter, nonner som ivret avsted over grønnsværet med flagrende kappe og bærende leskedriker til tørstige struper rundt omkring. Nistepakkene ble tatt fram, og man koste seg med mat og prat, til stevnet ble erklært åpnet fra tribunen nedenfor restauranten, der forøvrig mange deltakere hadde leiret seg på trappeavsatsene med sine nistetiner.

Formannen i St. Olavs Forbund, Wilfred Fialas åpningstale.

«Det er glans over minnenes borge hvor de henfarne slekter har stridt, da de ryddet og bygget et Norge som var stort — som var sterkt — som var fritt.»

Det er vel nettopp dette vi alle følger når vi står her på dette historiske sted, så rikt på minner fra det Norge som en gang var, men som vi mistet, men som vi også håper

Fransiskanerbroder Martin bærer prosesjonskorset.

Speiderne med norske flagg.

Lekfellet var naturligvis tallrikest.

Men søstrene var også mange.

FESTLIGHETENE

MAR 29. MAI

arbeider på Hamar.

på å vinne tilbake. Det er nettopp disse lysende minnene som har samlet oss her i dag. Samlet oss i takknemlighet og i stolthet for det fedrene en gang maktet å reise her på Domkirkeodden. Ikke bare Domen med dets tårn og spir. Med klokkeklangen utover Mjøsas smilende vann og de rike og brede bygdene her oppe i Norges hjerte, det fruktbare Hedmark. Nei vi samles i stolthet og i takknemlighet for det liv som gjennom århundrede gikk ut herfra. Et liv av ånd, et liv av evighetstanker som ga reising til hverdagens gjerning så troens bønn og håndens yrke gikk hånd i hånd, slekt etter slekt og ryddet og bygget de rike bygdene vi ser omkring oss.

Rik var arven herfra. Så rik at det nye Hamar av i dag bygger på det grunnlaget som ble lagt her på Domkirkeodden. Vel ligger Domen i ruiner, men livet som den ga inspirasjon og kraft til lever videre i byen og i bygdene.

Også vi i St. Olavs Forbund bygger på den samme inspirasjon. Vi vil være med å gi tilbake litt av den rikdommen på åndens liv og håndens yrke som ryddet landet rundt Mjøsa, og reiste Domen her på Domkirkeodden. Vi vil være med å bringe ut til folket vårt den samme kjærlighet til Gud og fedreland som Hamarbispenne den Hl. Torfinn og biskop Magnus var fylt av. Vi vil være med å knytte trådene mellom det Norge som var og det Norge som er i dag. De trådene som ulykkelige tider rev over. Vårt ønske og vårt mål er det samme som driver dem som så pietetsfullt verner og verger om de historiske minnene her ute på Storhamar. Å bygge nåtidens og framtidens Norge på det beste — på det største — på det mest verdifulle som fedrene gav oss i arv. Dette målet og dette ønske er det som samler oss her i dag. Måtte stevnet vårt bli en impuls til rikere kjærlighet og større innsats for folk og fedreland. Måtte det hjelpe til å hvelve en evighets-himmel over hverdagens slit og strev, så vi i pakt med slektene som var, kan være med om å bygge et Norge for slektene som skal komme. Et Norge som er lyst — som er stort — som er fritt.

Med disse ord åpner jeg St. Olavs Forbunds 3-års stevnet med de beste ønsker for Hamar by, for St. Torfinns menighet og for hver og en som bor og bygger her oppe.

Prosesjonen nærmer seg ruinvollen.

(Foto: Lydfilmavisen)

Etter sin tale ga herr Fiala ordet til arkitekt Gerhard Fischer som forestår utgravningene på Domkirkeodden, og etter en kort forhåndsorientering fra tribunen tok arkitekten oss med opp i Domkirkeruinen. Han plaserte seg på en ruinafsats fremme i kirken, og ble straks omgitt av klatrende barn, så alt over og omkring tok seg rent ut som et fugleberg.

Der holdt så arkitekten et foredrag om domkirken og dens historie. Herr Fischer er en sprudlende og fengslende foredragsholder, og bemerkelsesverdige var hans avsluttende forståelsesfulle ord om byggingen av katedraler i middelalderen. Moderne mennesker ser så smått på disse ting, sa han, de har ikke forståelsen av det opphøyde og skjønne og riktige i at man bygger stort og vakkert til Guds ære.

Etter foredraget var det omvisning i bispegården, hvor det nå er avdekket en hel brolagt gårdsplass halvannen meter under vollen, og hvor det er kommet meget interessant for dagen som vil bidra til å klarlegge stedets historie, (Der vises til arkitekt Fischers artikkel annetsteds i bladet. Den inneholder det alt vesentlige om hans innføring i ruinenes historie, både om kirken og den gamle bispegård).

Etter at biskopen hadde takket herr Fischer for hans glimrende foredrag og orienteringer, fortsatte stevnet med hilsningstaler av prefektene for Nord- og Mellom-Norge, Mgr. Wember og Mgr. Deutsch, og av representanten for den svenske biskop, soknepresten i Gøteborg, Mgr. Meijerink, som alle ga uttrykk for sin glede over å få være tilstede og være vitne til denne manifestasjon av den katolske enhet.

Fredrik Elvedahl med sin ministrantgruppe fra Oslo.

Prestskapet med paterne Novatus, O.F.M. og Lutz, O.P. i forgrunnen.

Biskop Mangers i cappa magna, assistert av pater Vanneufville, O. P. og sognepresten til St. Torfinn, pastor Parthe.

Med sang nærmer pilgrimene seg de ærverdige ruiner (Lydfilmavisen)

På vegne av Olavslaget på Hamar holdt lagets formann, lærer Skaare, en tale, hvor han takket stevnets arrangører. En særlig takk rettet han til biskop Mangers og de tilstedeværende prelater for den økede høytid de hadde skapt om stevnet, og han takket presteskapet som hadde møtt så tallrikt fram, og St. Olavslaget for dets store og oppofrende arbeid med forberedelsen og avviklingen. Til slutt takket han også byens autoriteter som hadde fulgt innbydelsen og var kommet til Domkirkeodden. Herr Skaare mintes også den historiske tid og Norges evige konge, St. Olav, hvis ånd levde videre i det norske folk tross vonde tider for Kirken i vårt land. Han påpekte at det at vi nå sto på vår gamle *odels*-grunn, var en sterk og manende appell til alle gode og byggende krefter i oss. Han kom inn på den vanskelige tid i dag for Kirken, og uttalte håpet om at vi i vårt land må få arbeide i fred og ro.

Til avslutning sa biskop Mangers noen vennlige og manende alvorsord, takket for stevnet og under mektig aplaus hyldet han sokneprest Parthe for hans bærende innsats i arrangementet. Så reiste stevnedeltakerne seg og påhørte Biskopens få, men gripende minneord om sokneprest Hugo van der Vlugt, som under krigen ofret sitt liv for sin hjord på Hamar.

Deltakerne, hvoriblant en del polakker og tsjekkere, (forsamlingen var alt i alt ganske kosmopolitisk!) dro deretter tilbake til Hamar, og klokken 18 var det pontifikalandakt i St. Torfinns kirke, forrettet ved Mgr. Deutsch.

Under messen i Ruinkirken.

(Foto Normann)

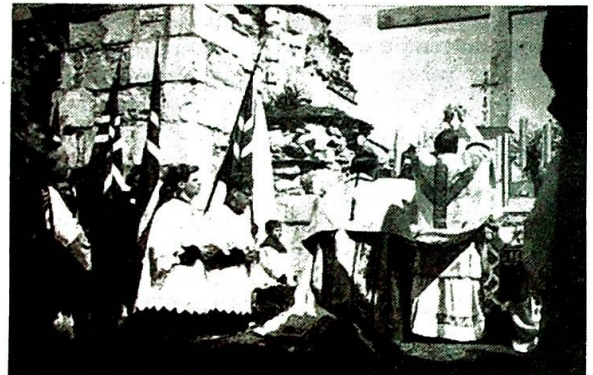

Det var ikke lang tid igjen før bussene skulle av gårde, og så ble det tatt avskjed for denne gang.

Mandag morgen ble der lest messe for menighetens avdøde medlemmer i St. Torfinns kirke ved Hs. Høyærværdighet Biskopen.

Kl. 15 ga St. Karl-Borromeussøstrene en stilfull middag i sitt refektorium i anledning 25-års jubileet for St. Torfinns Klinik. I middagen deltok Hs. Høyærv. Biskopen, de apostoliske prefekter, Mgr. Meijerink og en rekke geistlige sammen med representanter for bymyndighetene og lægestanden på Hamar, samt disses fruer. Menigheten var representert ved fru Sigrid Undset.

Biskop Mangers rettet en varm takk til søstrene for deres enestående offervilje til menighetens og byens vel, og akket lægene, særlig overlæge Riise, for det fruktbare og hjertelige samarbeide, samt myndighetene for aldri sviktende velvilje og forståelse for søstrenes virke. Ordfører Audensen og rådmann Pedersen uttalte på Hamar bys vegne sine største anerkjennelse for søstrenes innsats, og slag i slag fulgte taler av overlæge Riise, fylkeslæge Sindre Lunde, o.fl. som alle hadde de vakreste ord til overs for jubilanterne. På vegne av Hamar Røde Kors overbrakte dr. Sjøberg en hilsen til hospitalets søstre og personale, en hilsen som ble satt særlig stor pris på.

Hostien løftes.

(Foto: Lydfilmavisen)

Der manglet heller ikke på kunstnerisk underholdning ved middagen, bl. a. av overlæge Riise og frue.

Mandag aften arrangerte St. Olavslaget i St. Torfinns menighet en festlig middag på Hedmarkstoppen restaurant for å feire det lokale jubileum innen menigheten, og også denne tilstelning ble et godt og lyst minne. Biskopen og prefektene Mgr. Wember og Deutsch var til stede, prestene Sund, Bzdyl, Taxt og Hansteen Knudsen; St. Torfinns menighet var godt representert med Sigrid Undset i spissen. Postmester Storbekken hadde skrevet en sang, og dertil ga han til beste et helt verk på vers om St. Torfinns menighets historie med en ypperlig tilrettelagt bakgrunn av norsk religiøs utviklingshistorie fra hedenold. Det godt gjennomtenkte og varmt følte dikt gjorde et sterkt inntrykk og ga et godt bilde av den jubilerende menighets liv, særlig var portrettet av uforglemmelige Mgr. Karl Kjelstrup gripende.

Det ble også her holdt taler, hjertelige og varme ord. Mgr. Wember betonet betydningen av at vi ved en slik anledning får føle kontakten, samhørigheten, ellers *vet* vi jo om den.

Biskop Mangers takket for samværet i disse festrike dagene og rettet en særlig takk til St. Karl-Borromeussøstrene for deres utrettelige virke og hengiv-

Arkitekt Gerhard Fischer, omgitt av barn, holder sitt foredrag om ruinenes historie (Lygfilmavisen)

Tilh.: Sigrund Undset var interessert i hver liten detalj i hva ark. Fischer kunde berette fra utgravningene i bispegården. Dette er sannsynligvis det siste bilde av Sigrund Undset for hun døde. Det blev tatt for St. Olav av frk. Marta Ellingsen. Tilh.: Mgr. Deutsch i samtale med Erik Guldager.

ne gjestfrihet som fra Sr. Fulgentia har gått i arv til alle hennes etterfølgere.

De øvrige geistlige holdt hilsningstaler, sokneprest Sund fra Tønsberg menighet, pater Bzdyl fra Stabekk og Hønefoss og pastor Taxt fra Fredrikstad menighet. Pastor Hansteen Knudsen rettet en særlig hilsen til menighetens ungdom. Fru Drenth takket som et tidlig medlem av menigheten som nå var på besøk etter mange års utlendighet, og Jorulf Storbekken sa noen varme ord på vegne av ungdommen på Hamar som

Dominikanerpater Vanneufville og dominikanerinner under ruinbuene. (Foto St. Olav)

har sitt eget aktive lag. Han talte om lykken over å være katolikk og takket foreldrene som med den katolske tro hadde gitt de unge den kosteligste av alle gaver.

Der var kommet inn en lang rekke telegrammer både fra utlandet og menigheter utover i Vikariatet.

Ila

Biskop dr. J. Mangers jubileumspreken i Domkirkeruinene.

«Sannhetens Ånd skal vitne om meg.

Men også dere skal vitne».

Joh. 15, 26—27.

Det ville ha manglet et vesentlig element i feiringen av Hamar bys jubileum om ikke også Kirken var med, for den var jo uløselig knyttet til byens grunnlegging og utvikling. Hamars storhet i gamle tider kan bare forklares gjennom Kirkens innsats og Kirkens kamp. Derfor var det rimelig at også den katolske kirke fikk ta del i feiringen, og vi takker myndighetene og arrangørene for deres imøtekom-

menhet. Kirken som en gang gjennomsyret hele folkets ferd og løftet det opp mot de høyere idealer, må ennå den dag i dag være sjelen i hvert folks liv og gi det et innhold og en kontinuitet som rekker inn i evigheten.

*

*Hvor nu kun staar tilbage en kostelig ruin
Ved Mjøsens blomsterbredder, ved siderne af stien,
Som fra det vakre Stange seg bugter op til Vang,
Der lød i gamle dage messe og ottesang.*

Slik diktet i 1842 en ung student ved navn Andersen, mens han satt her på ruinene og lyttet til deres tause tale om all den storhet og skjønnhet de en gang bar i sitt skjød, om brytningstider som la i grus så mange herlige kristne og verdslige kulturverker og verdier.

Vi står i dag på denne «kostelige ruin, der i gamle dager lød messe og ottesang». Vi er ikke her for å stemme i en vemods- eller klagesang, men for å holde messe som i gamle dager og stemme i en lovsang til vår Herre og Gud som ikke kjenner noen forandring eller skygge av omskifte (Jak. 1, 17). Ja, vi er her for å holde messe som i gamle dager, og vi holder den med den samme tro, den samme andakt, den samme ånd som de gamle Hamar-biskopene en gang gjorde, omgitt av sine kannikker, prester og folket fra Hedmark og Opland. Vi synger nøyaktig det samme Credo som den gangen runget her under et praktfullt kirkevelv ut over Mjøsa, og vi løfter opp

Under biskopens preken i Ruinkirken.

(Foto: Lygfilmavisen)

Biskop Mangers: «Disse ærværdige ruiner taler både om kamp og seier, både om forgjengligheten av menneskelig storhet og om uovervinneligheten av Kristi rike».

mot himmelen den samme Hvite Hostie som et lovprisnings-, takke- og soneoffer.

Vi lar oss ikke stemme til vemod ved tanken på at det som en gang var, er falt i grus. Det som falt var tross alt noe menneskelig, en ytre ramme, og derfor forgjengligheten underkastet. Men det det var uttrykk for, det åndelige og guddommelige, det lever og det er det som har samlet oss her. Kirkens fiender kan nok tro, når de har fått ødelagt kirkebygg og jaget eller fengslet biskoper og prester, at de da også har drept selve Kirken og revet troen ut av hjertene. Men de tar feil. Kirken har stått og den vil enda stå når den siste kirkeforfølger er blitt til støv.

Vel må våre tanker uvilkårlig gå tilbake til den tid, da Hamars første biskop, Arnold, i 1154 tok fatt på byggingen av en domkirke som skulle bli en av Norges vakreste. Det var jo derfor at selveste kong Christian III i 1551 ville at Hamar domkirke skulle få en grundig utbedring «anseende at det er den skjønneste kirke som er udi vort rige Norge». Og vi tenker på de 25 menn som har sittet på Hamar bispestol og som kjempet for fred i landet, for Kirkens frihet og rett, og forkynte det glade budskap for Hedmarks og Oplands bønder som de samtidig vernet mot adelsherrenes overgrep. Og vi må minnes de kristelige høytider som trakk folket i lange skarer hit til kirken, og de praktfulle gudstjenester som fylte dem stadig med trøst og håp, med nytt mot, og gjennomsyret hele deres liv med himmelske tanker og gjorde det lettere og håpfullere.

Derfor kan vi også forstå den sjelesmerte som den siste katolske biskop, Mogens Lauritson, følte da han, 22. juni 1537, av den danske adelsmann Truid Ulfstand ble ført bort til Danmark. «Da han kom til Strandbakken, forteller Hamar Krønike, da faller han på sine knæ og takket Gud i himmelen for hver dag han hadde hatt. Dernæst bød han Hamar domkirke og kloster god natt; dernæst bød han hoffmenn, menige almue, borgere og bønder god natt, og ba dem alle be godt for seg, og mente at han snart ville komme til dem igjen, men derhos så sigende: Å Fader udi himmelen, finnes vi ikke før, da Gud give det at vi finnes i himmerige. Denne bønn bad han med gretende tårer og sa: vale, vale, vale.»

Det var en gripende og vemodfull avskjed. Men den var ikke uten håp. Den gamle biskopen visste at det var et gjensyn i en bedre verden, i himmelen. Ja, han visste at han skulle komme igjen, om ikke i egen person, så likevel i den Kirke han representerte og elsket, og som han ofret sitt liv for. Og han er vendt tilbake: også i det nye Hamar kaller klokken fra den vakre St. Torfinns kirke til «messe ogottesang». Ja, alle de gamle biskopene, ikke minst St. Torfinn lever opp igjen, ikke som et vemodig

minne, men som et hellig symbol på Kristi Kirke som aldri kan dø, som et symbol på den ånd som må fylle oss. Og det må stemme os til takk og høytid.

*

Det var barske, bevegede tider den gangen, og de gamle Hamarbispene fikk ikke leve sitt liv i ro og makelighet. Men de var heller ikke redd for å ta en dyst både med de onde krefter i selve mennesket og med denne verdens mektige, det være seg birkebeinerne eller baglerne eller ribbungene. De ville verne Kirkens frihet og sitt folks menneskerettigheter. Men i første rekke gjaldt deres kamp de kristne idealer, frelsens budskap, Guds ånd og Guds ord i mennesket, det som er selve mennesket, hvis det da overhodet vil kalle seg et levende menneske. De visste at mennesket først i Gud finner seg selv og når grensen til det virkelig ekte menneskelige.

Også i dag er Kirken innviklet i en veldig kamp. Hva er meningen med den? Den samme som på St. Torfinns tid. Det er kampen mellom Guds rike, Guds stad, og helvetets onde makter, kampen for utbredelsen av Kristi glade budskap eller gjenløsningsverket. Denne kamp har vært til alle tider, ja til tider er den blitt ført med en kraft og bitterhet som grenser til fortvilelse. Det som Kirken først og fremst strider for er sin egen frihet, de overnaturlige verdier som den er vokter av. Men i det den strider for disse overnaturlige verdier, forsvaret den også de menneskelige goder og verdier som den ikke kan tape interessen for, siden de er intimt knyttet til dens guddommelige misjon: den menneskelige personlighets frihet, familien, eiendomsretten, tilstrebelen av en bedre verden. Disse verdier som danner grunnlaget for enhver sann sivilisasjon, kan nemlig mer eller mindre bli tråkket under føtter av en konkret makt eller verdensanskuelse. Og da er det Kirkens rett og plikt å gripe inn. Det den forsvaret er ikke en eller annen form for sivilisasjon, men de evig kristelige og menneskelige verdier som enhver menneskeverdig eksistens, enhver menneskeverdig kultur og sivilisasjon hviler på.

Kristendommens historie er den mest dramatiske, den mest gripende i hele verdens utvikling. Det er ikke noen fredelig vekst med storhets- og forfallsperioder, men et uavbrutt forsvar, ja kamp mot alle krefter som vil hindre Kristi rikes seier. Det er en heroisk historie av modige framstøt, av åtak som er vist tilbake, av skjendige svik som er overvunnet, av snarer som er oppdaget og revet i stykker, av farlige strømninger som er ført inn på den rette bane. Slik har Kirkens historie vært fra århundre til århundre, fra den første martyr, Stefanus, til ham som for øyeblikket er den siste, kardinal Mindszenty.

Historien er en form for Guds åpenbaring, slik som skapelsen og Guds ord til menneskene er det. Den får bare mening, når vi har for øyet at menneskene er til ved Gud og for Gud. Når de er skilt fra ham, kan de bare bli hele mennesker når de vender tilbake til ham. Det ble gjort mulig ved Guds sønns komme til jorden, ved gjenløsningen som er hele historiens sentrale punkt. Uten gjenløsningens mysterium blir hele verdens historie ikke annet enn en tom gjenntagelse av hendinger, uten enhet og kontinuitet, uten moralsk grunnlag. Derfor er menneskets frihet til å velge for eller mot Gud i virkelighet en avgjøring på liv og død. Først når menneskeheten ut fra denne

erkjennelse finner tilbake til Gud, blir det slutt på dens fart gjennom kaoset og så den kan sette farten opp mot lyset.

*

Kristendommens erobring av verden er således resultatet av en gigantisk kamp mellom lysets og mørkets makter. Men kristendommen og dens trofaste tilhengere har sin egen strategi og sine egne våpen for å kunne seire i den veldige offensiven som denne verdens makter fører og alltid har ført mot Kristi rike.

Før i tiden ble troen særlig forsvart med klare og logiske argumenter for sannheten, med åndsrike og overbevisende ord — dessverre av og til også med sverdet i hånden. Men i dag har argumentasjonens våpen mistet meget av sin slagkraft, selv om det enda har sitt store verd. Det våpen som i dag virkelig formår å overbevise og å vinne — det må vi vel legge oss på hjerte — er det lysende eksempel, den medrivende kraft av et sterkt, konsekvent liv etter troen, et liv i Gud. De moderne mennesker fortæres av en dyp usikkerhet og tvilsyke, av en skepsis som får dem til å steile mot alle som kommer til dem i sannhetens navn. Alt for ofte er de blitt bedradd og ført bak lyset. Så mange falske profeter har stått opp og forsøkt å trekke dem til seg idet de forkynte at de alene hadde den sannhet, de veier og metoder som kunne frelse dem og gjøre dem lykkelige. Og som oftest har de vist seg å være bedragere og forførrere som bare søkte sine egne interesser og styrtet folket i nød og elendighet.

Menneskene i dag holder for sant bare det som gjør et menneske godt og stort og sterkt, medfølende og hjelpsomt. Sann er bare den tro som blir levet, den kristendom som setter seg i gjennom helt og uforfalsket hos dem som bekjenner seg til den og hos dem stråler ut i et mønstergyldig kristenliv, et liv som gjør dem lykkelig og gir dem trøst og kraft i prøvelser, lidelser og motgang.

Det er dette våpen vi i dag må kjempe med, for Kristus krever at hver av oss skal være en lysende byggesten i byen på berget, den by som er Kristi Kirke og som med sin glans skal gjennomstråle verden. Han krever at vi skal la vårt lys skinne så menneskene må se våre gode gjerninger og prise Faderen som er i himmelen.

*

Det er, høytelskede i Herren, den preken disse ærverdige ruiner i dag holder til oss. De taler både om kamp og seier, både om forgjengeligheten av menneskelig storhet og om uovervinneligheten av Kristi rike. Det det gjelder er at vi verner de evige, de guddommelige verdier i oss og i våre medmennesker, slik at vi en gang alle kan ses igjen i himmelriket. Mot det våpen som er det gode eksempel, et liv fylt av Gud, står Kirkens fiender maktesløse. Med det våpen vil vin seire og vil Kristi Kirke seire i verden.

Paven om kapital og arbeide.

(Forts. fra s. 134.)

Det ville heller ikke være i overensstemmelse med sannheten å påstå at alle private bedrifter i følge sin natur bør være selskaper, slik at forholdet mellom partseierne blir underkastet lovbestemmelsene om

« . Der lød i gamle dage messe ogottesang». (Foto: Lydfilmavisen)

fordelingen, hvilket ville føre til at alle uten unntagelse — hva enten de eier produksjonsmidlene eller ikke — får rett til selve eiendommen eller i det minste til andel i utbyttet. En slik oppfatning går ut fra at alle bedrifter i følge sin natur griper inn i det offentlige naturlige virksomhetsområde. Men en slik formodning holder ikke stikk; enten bedriften har karakteren av en stiftelse, en kooperasjon eller tilhører en privatmann hører den inn under privatretten.

Alt det som Vi nettopp har sagt refererer seg til den retstlige natur til bedriften som sådan; men bedriften kan ytterligere omfatte en hel gruppe av andre personlige forhold til medvirkende ledd som det også må tas hensyn til, særlig til forhold som angår det felles ansvar. Eieren av produksjonsmidlene må — enten det nå dreier seg om en stiftelse, en kooperasjon eller en privatmann — innenfor den ramme som er trukket opp av den offentlige rett være herre over sine økonomiske disposisjoner. Det sier seg selv at hans inntekter er større enn medarbeidernes. Men herav følger også at han i høyere grad er forpliktet til ved nye investeringer å øke nasjonens produksjonskapital. På den andre siden må det ikke overses av hvilken enorm betydning det er at denne kapitaldannelse oppstår ved tilsig fra flest mulige kilder, og hvor ønskelig det er at også arbeiderne kommer i en slik økonomisk stilling at de ved sine sparemidler kan delta i kapitaldannelsen.

Kirkens sosiale lære.

Mange menn — industrifolk som dere selv, katolikker og ikke katolikker — har ved forskjellige anledninger uttrykkelig erklært, at bare Kirkens sosiale lære har gitt en effektiv anvisning på hvordan det sosiale spørsmål kan løses. Selvsagt kan virkeliggjørelsen og tillempingen av denne lære ikke gjennomføres på en dag. Dertil kreves av alle som går inn for å omsette denne lære i praksis klokskap og klarsyn og en god porsjon sunt menneskevev og en god vilje. Særlig kreves det av alle at de motstår fristelsen i første rekke å søke sin egen fordel på andres bekostning — uten hensyn til hvilken stilling man måtte ha i produksjonsprosessen. Dette arbeide regner med en uegenytte som bare kan springe ut av et ekte kristent sinnelag og holdes levende ved hjelp av Guds nåde.

For å nedkalle denne hjelp og nåde over deres sammenslutning, over dens indre oppbygging og dens virksomhet utad, særlig i de land som er katolske; men som i høyere grad burde gå inn for Kirkens sosiale syn, meddeler Vi dere og deres sammenslutning av fulleste hjerte under Guds Moders mektige beskyttelse Vår apostoliske velsignelse».

BISKOPSETET

i det gamle Hamar.

For St. Olav av arkitekt Gerhard Fleischer.

En vakker skildring gir Hamarkrøniken av klokkeklangen fra de fire kirkene i den gamle biskopsbyen. «Og når det var stille Veir, da kunde man høre det langt ud at det ringede baade paa Landet og Vandet.»

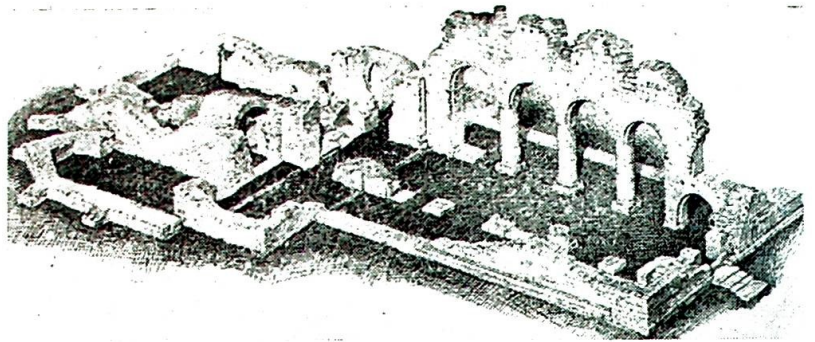
Item naar man hørte Presterne og Degnerne siunge udi Kierken, da maatte den som ikke havde et Stenhjerte græde af Glæde for Guds usigelige Nåde og Miskund imod Mennesken saavel som for Guds hellige Ord og deilige Salmer som de hørte siunge.»

I virkeligheten er det denne krønikens stemning som har preget Domkirkeodden helt til vår tid. Nå er det langt fra bare høytid og alvor den skildrer — denne merkelig levende beretningen fra en forsvunnen by.

Den taler om langstræder og tverrgater, bygd gård hos gård med nyttelige hus, stuer og kornboder. Og der er hager for kål, urter, epler, kirsebær og homle. Nede ved stranden er der brygger, sjøboder og båter. «Og dette var en lystig Gade» — hører vi om Klosterstredet.

Eller det lille trekket med fisketorget — «did skulde alle Byens Fiskere føre de levendes Fiske at selge, men de som var døde skulde de selver beholde.» Med særlig glede minnes krønikeskriveren de «skjønne Frugthauger», bispens og borgernes podemestere, mostpersere og bryggere, «som aarligen berede for dennem deres Most og Kiersebærdrank og Bryggerne brygget Aaret igjennem for dennem.»

Interiør etter Olaf Norehagens rekonstruksjonsforsøk

Ruinenene i fuglepespektiv fra nordvest.

Etter Olaf Nordhagen

Men det er ikke den gamle Hamarkaupangen vi minnes særlig her i dag. Den har levd sitt liv, overtret i noen hundre år og reist seg igjen i nyere tid. Selvsagt har rent praktiske grunner gjort sitt, men det tør vel hende at gjennom lange tider har selve katedralen — i alt sitt forfall slik vi ser det i dag — båret bud om hele den gamle biskopsbyen og holdt minnet levende.

Krøniken beretter om et «herlig Seyerverk» og en utrolig mengde forfylte fløyer på tårnene — og et «skjønt Orgelverk» inni kirken der den var «herligen bepyrdet med kunstlige Formalinger». Men i virkeligheten får vi vite mer om selve kirkebygget av Nils Sverdrups beretning fra 1707. Han taler om den vakre vestportalen med et prektig stort vindu over opp mot hvelvingen — om et galleri innenfor mellom to tårnkapeller med trapp opp i nordvestre hjørne, den vi enda ser noen trinn av — de tre vinduer bak det store alteret helt oppe i koret, kapellet sønnenfor — «det Synder-Capel» som han sier — med sine «prægtige store Vinduer over 8 Alen høie, af rød Steen meget næt forarbeidede, der parerede meget deilig imod den graa velhugne Muur» — Sverdrup har hatt åpent øye for den maleriske ruinen. Og noen av disse røde vindusstenene ligger enda oppe i kapellet.

Han skildrer også det tragiske forfallet — vestgavlen som falt «plat i Grunde» 1670, og kapellet innenfor få år etter. Så falt «den største Deel af Muuren» og det store sentraltårnet ned. En mengde av de fine kvaderne ble brukt til å bygge «Winger» ved Vang og Nes og Stange kirke, alt omkring 1700, «hvorved endelig det prægtige Tempel... har nu ikke meere af sin forige splendeur at fremvise end 3 store Pillarer, der... endnu holder paa sin af deilige Steen udhugne Hvelvinger».

Nå var det ikke bare nyere kirker og andre bygg de «deylige Steen» ble brukt til. Det var dessuten altfor fristende å brenne kalk av dem — det gikk simpelthen industri i saken. Slik forsvant det meste etter hvert, bare de nedre delene lå enda dekket av rasmasser — bokstavelig sunket i grus.

Så kom de tider da interessen våknet for å få vite mer om domkirken. Murene ble gravd fram og satt i stand så godt det lot seg gjøre — og vi fikk Olaf Nordhagens vakre tegninger av kirken slik han tenkte seg den. Samtidig målte han plan og detaljer så vi kan se tydelig hvordan den romanske katedralen fra 1100-årene — med sin enkle korsplan og halvrunde apsis i øst — ble bygd ut østover med nytt kor og de kapellene Sverdrup talte om.

Senere ble koret mer lukket, og vi ser rester av kraftige støttemurer i tårnfoten inn mot tverrskipet

også. Dessuten kom enda et kapell til på nordsiden. Østenden er så uregelmessig at en har vanskelig for å tro den har vært slik. I det hele er det alt annet enn lett å kunne skjelne klart mellom det virkelig gamle og det som er satt til — i beste mening — ved de forskjellige lappingene.

Det verste er at kalksteinen forvitrer så fælt etter brann. Det er så vidt en hist og her kan ane de fine enkle profilene når en ser riktig godt etter. Nå ble det også funnet en del løse profilsteiner ved gravningene, så vi får et begrep om stilpreget. Det er interessant å studere den rike variasjonen i detaljene i våre middelalderbygg. Her i Hamar er formspråket et annet enn i de tilsvarende delene i Nidarosdomen. Og i Bergen og Stavanger kommer igjen andre trekk til. Det var en rikt skapende tid.

Vi skal nå gå ut gjennom sakristiet på nordsiden av koret, det eneste rommet som har beholdt noe av sitt gamle hvelv. Østveggen er forsvunnet så vi kommer like ut på kirkegården. Rett i mot har vi den svære uthusbygningen på Storhamar gård som nylig er kjøpt av Hedmarksmuseet og Domkirkeodden. Det har vært vanlig å tro at midtfløyen var bygd over rester av den gamle biskopsgården, og det er dette vi har prøvd å granske nærmere de siste par årene.

Krøniken beretter at «der var en Gang af Kierken og ind paa Hammers Gaard ud af Bispens capel». Noen kjellerhvelv som enda ligger under midtfløyen av uthuset, har fått folk til å tro at denne gangen gikk under jorden. Men her vi står nå virker det rimeligere å tro at den har vært murt på pilarer. Noen fundamenter ser vi enda i gresset. Og slik vet vi i hvert fall det var i Oslo.

Vi går nedover kirkegården som i gamle dager «var herlig opmuret» og hadde fire porter «med tekket Skruv over og med to Fløye på hvert Skruv». I forbifarten ser vi på restene av den østre kirkegårdsmuren og en hellelagt gate mellom den og bispegården. Kanskje tenker vi også litt vemodig på de andre geistlige byggene som lå her like sønnenfor ved Mjøsa, klostret, kannikgården og skolen — «Hus hos Hus, og hver Gaard med sin Frugthauge og Urtehaug». Krøniken sier at de kunne gå «under lukket Tag» fra «communet» både til skolen og klosteret og videre var der en gang ned til bispens brygge. Alt dette er der rester av i Storhamars vakre hage. Der får de nok ligge urørt noen år enda.

Men i den gamle biskopsgården kan vi alt se atskillig som vi ikke visste noe om før.

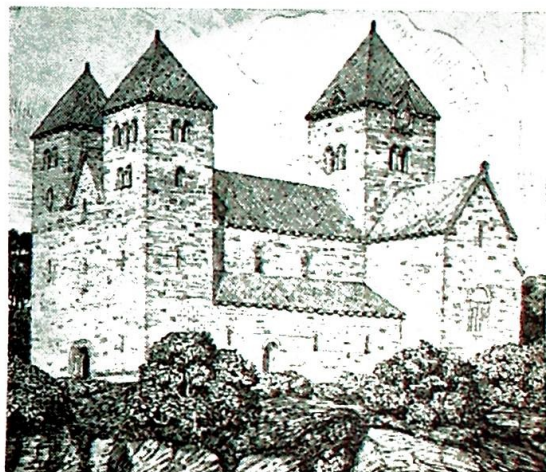
Vi går inn gjennom porten i midtfløyen. Utvendig er den gamle åpningen helt ødelagt, men det svære bomhullet og hellelegningen innenfor gjør det klart at vi her virkelig har den gamle inngangen til biskopsgården. Og ser vi nærmere på murene må «Hammers Gaards Taarn» ha ligget her, det som «var muret lige høyt med det første Taarn paa Domkierken, saa at de kunde staa og tale med hverandre udi Taarnene, naar som de taledde noget høit». Det er ikke småtterier krøniken skaffer plass til i dette tårnet. «Bryggerhus, Bagerhus, Stegerhus og hvald Kjelder med Brynd» og tilmed «mange skjønne Kammer og Vaaninger».

Nå vet vi at det ble bygd på tårnet i midten av 1500-årene også — i hvert fall ga kongen ordre om det. Da var biskop Mogens ført i fangenskap til Danmark. På «Hamarhus» satt kongens lensherrer —

de skiftet ofte. Det er denne tiden vi blir minnet sterkest om, når vi nå går ut i det rommelige tunet mellom uthusfløyene. Da må den vidstrakte brolegningen vært lagt som vi nå er kommet ned på. Det er underlig å se rennesteinene langs husene og rester av mindre bygg fra denne tiden, bl. a. bakerhus, der det enda lå rester av forkullede småbrød.

Ellers var det mest minner om krig og herjing vi har funnet, harnisk og stumper av ringbrynjer og ildvåpen — kuler de holdt på å støpe, hellebarder og spyd. Men der var også fredeligere ting i rasmassene — og særlig i det kraftige brannlaget nede på brolegningen — dørbeslag og nøkler, lysestaker og annet. Alt dette er tatt omhyggelig vare på av konservator Bleken-Nilssen som har det daglige tilsynet med gravningene, og meget av det kan ses nede i museet.

I virkeligheten gir denne sørgelige ødeleggelsen et levende bilde av selve katastrofen i 1567, da svenske tropper brente domkirken og Hamarhus og sprengte murene. Vi ser enda hvordan de ligger veltet ut-

Forsøk på å rekonstruere kirken i dens sansynlige opprinnelige skikkelse, for noen ombygning hadde funnet sted. Sett fra sydvest. Etter Olaf Nordhagens rekonstruksjon

over brolegningen. Men så kommer spørsmålet — hva har vi nå fått vite om selve den gamle biskopsgården?

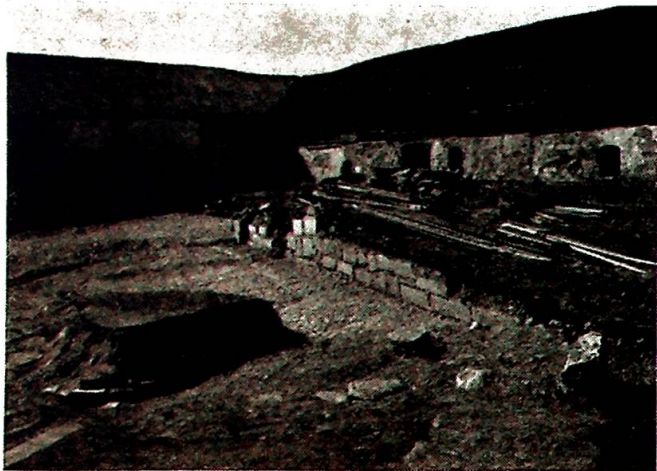
Vi så at en del av den lå der midtfløyen i låven står nå. Det visste vi før også — fra Daniel Dahls undersøkelser for vel 30 år siden. De ga meget nytt, enda det må ha vært uhyre vanskelig å komme til. Alt den gang viste det seg at en gammel steinbygning gikk ut i søndre del av tunet, så det var lett nok å finne resten av den nå.

Men helt overraskende var det å se at brolegningen i borggården fortsatte inn i midtfløyen også, og at en god del av østmuren i denne fløyen ikke en gang gikk så langt ned som til denne brolegningen. Slik den står i dag må den altså være fra forholdsvis ny tid.

Enda en stor steinbygning fra middelalderen har vi funnet rester av lenger nord i tunet. Det ypperlige kvadernmurverket er like fint som i domkirken, og vi har funnet atskillig stein fra vinduer og dører. En lang mur går på skrå mellom de to steinhusene, og det skal bli ganske spennende å se om der har ligget hus langs den også.

I det hele er der enda nok av problemer. Vi har

Fra gravningen i bispegården 1949. De nåværende uthusfløyene fra 1700—1800 årene. Brolegningen i den gamle borggården fra 1500 årene. Til høyre det nordre steinhuset fra 1200 årene. I forgrunnen en bakerovn.

Gammel gate mellom domkirkegården (tilv.) og biskopsgården (tilh.)

ikke engang gravd inne i husene. Men alt nå begynner krønikens skildring å få liv.

«Item inde paa Gaarden vare tvende store Herre Sale, den ene over den anden, og med tvende Herre Kammers.» Det regnes opp en mengde rom, fadebur og sovekammers, borgestue og skrivekammer, gjestekammer «og saa mange Vaaninger til Tusende Mand om Behov gjordes», det høres litt fantastisk. Men står vi i det søndre av de to steinhusene vi har funnet, og tenker oss den nye sørfløyen i låven vekk skal der ikke så stor fantasi til å se bispen stå her «udi sin Sal og høre paa naar Presterne eller Degnerne siunge enten i Skolen, Kierken eller i Klostret».

29/5 1949.

Gerhard Fischer.

FRA VIKARIATET:

Fra 27. juni til 1. juli samles Vikariatets prestertil retrett i bispegården, Akersveien 5, Oslo. Foredragene vil bli holdt av pater F. P o p p e, S. J., København.

Våre ordenssøstre og alle troende anmodes om i disse dager på en særlig måte å minnes prestene i sin bønn så retretten bærer frukt og blir til rik åndelig gagn for vårt felles apostolat.

PROLOG

VED

ST. TORFINNS MENIGHETS 25-ARS JUBILEUM

1924 — 10. mai — 1949

av P. Storbekken.

Fra Arilds tid rådet Asatroen grunnen,
og neveretten hersket her i nord.
På villmansvis de levde sterkt og farlig
de menn som dyrket fedrelandets jord.
Odin, Tor og Frøy var deres guder,
og Vallhall deres ønskers mål som hjem.
Stor skam det var i sotteseng å vandre
til en storsøvn, som de skjønte ventet dem.
Nei — heltedød i kamp var nordmenn verdig,
— da vinket i det fjerne Vallhalls gleder.
En sådan tro ga krigeryrket næring
og ga de hedengangne tidens heder.
Slik gikk det lenge — gjennom sekler mange
med bloting rundt i bygdens gudehov.
Med mye mjød og kjøttmat fant de gleder
som hadde rot i gammel skikk og lov.
Enhver blir salig i sin tro — Javel.
Så når de ikke viste bedre,
og derfor får en håpe på det beste
for våre oldtidsfedre.

Sjømannsyrrket hadde gammel hevd
— med tokter til fremmede kyster.
Der spurtes mangt, som ble bragt med hjem
og kom i strid med de ældgamle lyster.
En kongssønn dro også på utenlandsferd
— OLAV TRYGVASØN —
Han kom heim med troen på KVITE-KRIST
— hadde erfaret kraften ved bønn.
Men først når OLAV TRYGVASØN
— den kristne kongssønn nummer to —
kom heim og med nidkjær iver og glød
påbød den KATOLSKE TRO
da ble det i Norge en renselsesfest
hvis like vi ikke har sett.
Vel var det barbarisk, men det måtte nok til,
— KONG OLAV DEN HELLIGE gikk aldrig trett.
KVITE-KRIST seiret smått om senn,
og Norge fikk en blomstringstid,
med velstand og merkbar arbeidsro
sjøl om somme iblandt egget til strid.
HAMAR-kaupangen var dengang et navn,
som lyste høyt over de mange.
Her var et sentrum — da som nå —
med sagasus gjennom tider lange.
På Odden kneiste DOMEN med spir mot sky,
— fra tårnet ljomet klokkeklangen.
Der lød messesang ved kveld og gry.
Ja, — Norge var rik den gangen.
Godt og vel fem hundre år gikk
med katolske skikker og seder.
Folket ble opplyst og etter hvert fikk
de syn for de EVIGE GLEDER.
Det var nok feider av og til,
med voldsmenn på begge leier,
for Norrnastammen var egen og vill
og gikk på for å bringe seier.

Så meldtes fra Tyskland om en mann
— gått ut fra katolske rekker.
Han laget sin egen kristentro,
— ga seg ut for en tidens vekker.
Han vant proselyter på høyeste hold,
— mot ROM og mot MODERKIRKEN.
Ny-læren ble påbudt ved kongebud
og banlyst den katolske lære.
Ranet og herjet ble kirker og gods,
— danske konger til liten ære.
De trengte vel penger — det er så.
En niddingsdåd var det iallfall,
men folket ble katolsk i sekler av år,
tro i sin stilling og kall.
Slik går det i livet — opp og ned.
Mørke tider for land og folk.
Men HÅPET og TROEN de virker i fred,
— vet sikkert det kommer en ny tidebolk.
De strengeste straffer fikk legmann og prest
for å tolke den katolske lære.
Og da er det klart det utvendig tok slutt,
— ensomheten ble tung å bære.
Forfallet kom — se historiens dom.
— Alt ærværdig ble lagt i grus.
Svenskene brente vår egen DOM,
— dette prektige HERRENS HUS.
I tre hundre år var landet vårt stengt
for rettmessig vigslede prester
til år 1843.

Da kom atter de velsette gjester.
No var Norge igjen et misjonsland
med løgn og fordommer — store og mange.
— innpisket fra skole og talerstol
igjennom tre sekler lange.
Det var modige menn som her tok fatt.
Ofte ensom de sto på skansen.
Ofret krefter og evner, men sådde et frø,
som har spiret og bragt gullglansen.
Det så håpløst ut for de HERRENS MENN,
— møtte kalle, mistroiske øyekast,
men de ga ikke opp — de hentet TRØST
i sin tro forankret i klippen fast.
Rundt om i vårt land ligger mangen grav,
hvor en prest la vandringsstaven ned.
De forlangte intet, men alt de gav
for å bringe nordmenn sjælefred.
Vår fattige TAKK vi sender dem
— disse TROENS SENDEBUD,
som velfortjent har vandret hjem
for å skue sin HERRE og sin GUD.

Her i Hamar bodde ensom og forlatt
noen ildsjæler — trosfeller.
For bispen i Oslo de klaget sin nød
og St. Torfinns saga forteller:
I fireogtjue fire nonner kom hit,
— Fulgentia, Xavier, Adalberta, Fortunata —
av ST. CARL BORROMEUS orden.
Pleie i hjemmene tok de først,
— for liten plass i den nykjøpte gården.
Oppsikt de vakte når de gikk
til sin vakt i sykestuen,
men oppsikten tok de med knusende ro
og i barmen brant kjærlighetsluen.

De brystne tråder var knyttet igjen,
— blomsten fra Rom slo rot
i et tidlig kristnet katolsk land,
— det gav framtidshåp og mot.
Pater Jørna kom hit som den første vikar
for monsignore Kjelstrup som var i Rom.
Det varte ikke lenge, for en vakker dag
var det St. Torfinns sokneprest som kom.
MONSIGNORE DR. KARL KJELSTRUP.
En merkelig mann — uanselig å sjå,
men en ånd så tindrende klar.
Hans spilleregister var lødig og stort
— en helhjertet — elsket FAR.
En arbeidskraft — en ordets mester,
— ytterst korrekt — en gentleman.
Skjønt svak av helse han sparte seg aldri,
— en grand seigneur — en pryd for sin stand.
Hans taler og sanger — hans sprudlende vidd
vi på Hamar aldri kan glemme.
Vi lyser FRED over MINNET, og fornemmer så tidt
den kjære, klangfulle stemme.
En til må minnes — van der VLUGT,
— den første prest i vår nye kirke
Vegen om Grini til das Reich
rått satte bom for hans signede virke.
En varmhjertet nordmann i sinn og skinn,
— litt uvøren kanskje. — Han talte sandt.
MINNET om ham må vi aldri glemme.
Det var slike helter som krigen og FRIHETEN vant.
Seks sokneprester har vært innsatt her:
Kjelstrup, Sund, Alby,
Béchaux, var der Vlugt, Parthe.
Av kapellaner, vikarer mange fler,
hvorav disse i flere år:
Rottier, Le Breton, Cadart, de Paepe.
Såvidt forskjellig prestene var
— ett var felles for dem alle:
De gjorde sitt beste — og virket slik
at vi hørte MODERKIRKEN kalle.

I St. Torfinns klinikk var vårt første kapell,
— et lite, men hyggelig sted,
for hjerteligheten som råder der
ga de søkende RO og FRED.
Forsamlingslokalet var intimt og greitt,
og fra den beskjedne talerstol
har landskjente kvinner og menn bragt oss bud
om nærsagt alt i fra pol til pol.
Foreningslivet har stått i blomst
med avdelinger av alle slag.
Det har gått opp og ned — somme gått inn,
men de viktigste virker i dag.
St. Torfinnslaget har kvilt noen år.
St. Sunnivas døtre holder ut.
St. Olavslaget — det viktigste er,
og er virksom — med fart og futt.
Ungdomslaget — av alder 1 år —
har framtidens håp og tro.
Vel planmessig arbeid vil sikkert en gang
den sådde sæden gro.

St. Torfinns menighets største dag
var tredje september trettini.
Da ble kirken vår vigslet og tatt i bruk
— det var også til rette tid.

Kristi legemsfest i Montebuono.

Av Ragna Rosati.

«De kan tro jeg var en fortryllende engel,» sa landsbyens skredder. Han veide nærmere de hundrede kilo, og når en så nærmere etter var der virkelig en viss tilknytning til barokke basunengler i hans runne kinner og like runne øyne. Likevel var det vanskelig å tenke seg ham som

Det var denne dag storkrigen brøt ut,
— hele verden kom i brann,
og siden vet vi mangt tok slutt
— et ragnarokk i mange land.

ÆRES den som ÆRES bør
er et godt og riktig ord.
Våre søstre skal ha et HJERTELIG TAKK
for sitt virke i kalde nord.
De forlot sitt hjem, — sitt land — ja alt,
gikk ut på VÅR HERRES bud,
for å bringe trøst og kyndig hjelp
— alt vigslet til HIMLENS GUD.
Hva ville St. Torfinns menighet vært
uten de tro tjenerinner?
Vår TAKK blir så fattig — men oppriktig ment,
— en vanskelig ordene finner.
St. Torfinns kirke har de også gitt oss,
— en kan vel nesten si hundre prosent,
— en gave verdig den prektige orden.
Vår beundring og takk har de storlig fortjent.
Av priorinner har virket fire
i lengre og kortere tid:
FULGENTIA, THERESIANNA,
CONSTANTINA, CONSTANCE.
Søstrene skiftet av og til plass,
— mellom Molde, Kristiansund og Hamar de dro.
Her ble det som oftest gjesteroller,
— En unntakelse er disse to:
Kirkens sakristan i fireogtjue år
smilende søster PANCRATIA.
Majestetisk som en dronning hun går
og steller for VÅR HERRE i høytidelig ro.
Det faste midtpunkt den hele tid
var oversøster XAVIER.
Hun kan sine ting — er vis og klok.

Av menige lemmer nevnes kun en:
FORFATTERINNEN SIGRID UNDSET.

Monsignorene SMIT, OFFERDAHL, MANGERS
var i kvartseklet kirkens høyeste menn.
Det ble FEST når de gjestet St. Torfinns stad,
når de talte som venn til venn.

Tilslutt et ønske for de kommende år:
MÅ MENIGHETEN VOKSE SEG STOR.
ST. TORFINNS-DOMEN fylles til siste plass
til ÆRE for KIRKEN VÅR HELLIGE MOR.

P. Storbekken.

engel, og dessuten noe dessorienterende at han selv kunne huske denne salige tilstand. I samtalens løp kom det imidlertid fram at det var den årlige prosesjon ved Kristi Legemsfest han hadde optrådt som sådan, og beroliget fortsatte vi til Montebuono, dit vi skulle på landtur denne herlige junidag.

Husene klatret oppover den bratte åsen, og vi klatret i mer bokstavelig forstand oppover den knudrede bakken med kuplete brosten, oppover mot den eldgamle lille kirken på toppen. Kirkeklokkenes spede toner økte stemningen av fred og av søndag. Hvor deilig det var at ikke krigen fikk bukt med kirkeklokkene! Hva ville et italiensk landskap være uten klokkeklangen? Den er ett med landskapet, ett med de små rare gamle byene som klynger seg til knausene, ett med hele folket.

Det var ganske stille i de smale gatene. Ingen steder hang der vask til tork som alltid ellers. Ikke et liv var å se. Men det var riktignok tidlig på morgenen, for i de varme land må en nytte de kjølige morgentimene skal en på landtur!

Vi gikk over åsen, ned på den andre siden til elven. Men etter en dukkert i den og en enkel frokost i det grønne, gikk vi tilbake til byen for å se hvordan den feiret Kristi Legemsfest.

Og da vi nå kom tilbake var byen fullstendig forvandlet. Ut av alle vinduene hang drapperier og blomsterguirlander. Drapperier av silke og fløyel, bordtepper og sengetepper, ja et sted hang der to splinter nye sengeforleggere! Hvorav framgår at det ikke var så farlig hva en pyntet med, bare den var pyntet! Noen steder hadde de også satt rekker av tente lys i vinduskarmen, og i ungdomslokalet var der hengt ut elektriske pærer i rødt, grønt og hvitt, hvilket utvilsomt ville gjort seg bedre hvis ikke solen hadde strålt ubønnhørlig fra en hvitglødende himmel!

Som vi kom nedover åpnet dørene seg og folk begynte å strømme ut i gaten. Vi skjønnte at vi var kommet i det rette øyeblikk. Der kom gamle koner og gamle menn i sin fineste puss, med stoler og krakker de skulle sitte på. Der kom unge piker i hvite kjoler og eldre piker i sorte. Der kom fedre med småbarn på armen og mødre og ... engler! Mødre som småsprang etter englene og knappet gjenstridige knapper og rettet på tarlatansvinger og satte kammen for siste gang i sorte eller gullblonde lokker. «Jeg hadde gule krøller,» fortsatte skredderen der han slapp tidligere i morges, og det var fremdeles like vanskelig å tenke seg ham den gang. Der var nemlig ikke stort igjen av noe hår i det hele tatt nå.

Naturligvis var det litt uheldig at vi hadde fått innblikk i de mer intime vanskeligheter med englenes toalett, men tross det var det så rørende og høytidelig å se dem komme, to og to, med tente lys i hendene, foran prosesjonen, at det faktisk falt besværlig å holde de salte tårer på plass bak øyelokkene! Stille og alvorlige trippet de av sted, snublet i stener, dultet bort på hverandre, litt usikre i gangen som barn er når de er veldig opptatt av å bære noe. Og hva var det ikke disse englebarna bar! Kjerter nesten like lange som dem selv. Og ikke lite ansvar var det å ha englevinger på ryggen heller. Ikke rart de var høytidelige!

«Teater,» mumlet en hardkokt hedning ved min side. Ja, kanskje det. Men hva er teater? Er ikke teater kunst?

Og er ikke kunsten en formidling av åndelige verdier til et ofte høyst prosaisk publikum? Teater? Javel. Teatret er en kunstform som spener over vide områder, det. Det strekker seg fra denne naive framstilling av engler til Bachs og Palestrinas oratorier, fra de greske tragedier til Thornton Wilder, fra en landsens prosesjon til en gotisk katedral som med sine tårn og spir står der, herlig og overjordisk i sin virkning. Hva er i virkeligheten en katedral? Er den ikke en scene for et kosmisk drama med hele den mystikk dette drama innebærer, som ikke kan uttrykkes med kald logikk alene? Kall det bare teater, det er ingen forkleinelse. Men se på hva det er som speiler seg i de vidtåpne barneøyene, der de går i spissen for prosesjonen. I de øynene speilte der seg en avglans av Himmerrike, vår barndoms Himmel, med Gud Fader på en trone av gull og Jomfru Maria ved Sønnens føtter.

Det var denne ubevisste innforlivelse i det drama de uten å vite det spilte i, som gjorde de små englebarna i Montebuono så ubegripelig rørende. Og som for å øke teatereffekten til ære for min kritiske nabo, begynte i dette øyeblikk de hvitklede unge pikene å synge. De sang en gammel latinsk hymne som har vært sunget i århundreder, i middelalderkirker under lave, mørke velv, under gotikkens slanke søyleknipper, i renesansekirkenes lyse, marmorkledte skib. En hymne like gammel som Kristendommen selv kan hende. Den enkle, monotone melodien steg og sank, steg og sank. Spedt, av og til skingrende, klang de lyse stemmene, og det var såvisst ikke et utvalgt kor. Men den oppriktige fromhet som lyste ut av de unge ansiktene, de hvite klærne og slørene over det blanke, sorte håret, minnet en på en forunderlig måte om de Hellige Jomfruer som døde for sin tro, martyrene Tecla og Cecilia og Agnese og alle de andre i svundne tider.

Etter jomfruene kom de geistlige. Presten hadde ingen baldakin over seg. Han hadde en stor grønn bondeparaply — båret av en gammel mann. Presten selv var meget gammel. Vi hadde hørt ham lese messen. Det lød som knirkningen av usmurte vognhjul! Men hvor godt passet han ikke inn i denne menigheten! Den gamle faren de alle kunne komme til med sine synder og sine sorger, blid, forståelsesfull, trøstende. Langsomt og bedagelig steg han nedover bakken. Og etter ham kom folket.

Vi roser oss av å være demokrater. Hvorfor er der så mange av oss som derimot forakter folkenes religiøse livsutfoldelse? Vi setter «folket» på en pidestall, men ser bort fra at den religiøse manifestasjon en stadig ser gi seg til kjenne i syden, nettopp er folkets tro. Vel ligger ikke denne opprinnelige religiøsitet på noe høyt og utilgjengelig nivå, men er den å forakte for det? Det er den troen de er vokset fram av, alle de store religiøse filosofer, fra Paulus til Sant Agostino, fra Thomas av Kempis til Chesterfield.

Denne enhet i kristendommen slo en også i den lave halvsmørke kirken. Historien kom sigende over en, denne gamle og alltid like nye ånd som har bestått i årtusener og alltid vil bestå. Men til slutt var da det hele forbi. Langsomt seg menneskemassen mot utgangsdøren. Skredderen dyppet fingrene i vievannskarret og bød oss av vannet. Berørte våre fingre med det før han gjorde korsets tegn. Denne skikken er det oppriktigste vennsksbevis en italiener kan gi. Er det ikke vakkert? Vi forsto plutselig at der satt noe av englen igjen i ham tross fedme og manglende hår!

Ragna Rosati.

Et kristent demokrati?

Av Johannes Bruce.

Det er et beklagelsesverdig faktum at den kamp arbeiderklassen har ført for å bedre sine kår i stor grad har vært ledet av materialistiske synspunkter. Når det gjelder Kirkens stilling, er den i folks omdømme ofte blitt identifisert med de kapitalistiske krefter. En kommer dessverre ikke forbi at de kristnes holdning svært ofte har gjort et slikt synspunkt forståelig. Vanekristendom kombinert med den egoisme det kapitalistiske system oftest fører med seg, førte til at kristne i ledende stillinger ikke forsto, eller ikke ville forstå de krav om sosiale reformer Kirkens øverste ledere la fram for dem. Dette forhold har sin del av skylden for at sosialismen vant slik fram, mens den katolske og andre kristne reformbevegelser ikke nådde sine mål. Vi skal nemlig være klar over at det innen Kirken var sterke sosiale reformbevegelser i det forrige århundre. En av grunnleggerne for disse var den tyske biskop von Ketteler, og han fikk etterfølgere som kardinal Mermillod i Sveits og de Mun i Frankrike. Disse reformbevegelser vakte selvsagt diskusjon innen Kirken, og i 1891 trakk da Leo XIII opp de generelle retningslinjer i rundskrivet *Rerum Novarum*. Dette fikk etter hvert en stadig større betydning, og det er utført et stort arbeid både på det teoretiske og det praktiske

område. Men skal dette få noen virkelig betydning kreves det at vi alle gjør vårt. Det medfører at vi må sette oss inn i de synspunktene som er kommet fram. Her hjemme er dette svært vanskelig, — en må faktisk beherske fremmede språk for å kunne følge med. Det finnes riktignok en del på dansk, men meget er skrevet på et slikt plan at en trenger en sterk skolering for å kunne ha virkelig utbytte av dem. Og skal de katolske tanker om de sosiale spørsmål få noen betydning i dagens politikk, må de gjøres tilgjengelig for det brede lag av folket. Men likevel hender det at det kommer en bok på norsk vi her kan dra nytte av, om vi klarer å skille hveten fra klinten.

En slik bok er den engelske arbeiderpartipolitiker Stafford Cripps bok *Et kristent demokrati* (Ernst G. Mortensens forlag 1947). Boken er kort og lettlest, men inneholder likevel en rikdom av tanker som i sin inntrengende form tvinger oss til å ta problemene opp til overveielse, kanskje fra en litt annen synsvinkel enn vi er vant til. Men la oss først la det klart for oss at det er innvendinger å gjøre mot forfatterens grunnsyn ovenfor kristendommen. Han har

således ikke det rette begrep om den katolske kirkes åndelige verdier i sakramentene og liturgien, og om at dette er noe alle trenger. Heller ikke ser han at der ingen motsetninger er mellom Kirkens dogmer, de dypeste teologiske sannheter, og dagliglivet. Når det gjelder kirkebegrepet er et syn som at alle kristne er Kirken ikke tilstrekkelig. Fra sitt arbeid innen den økumeniske bevegelse etter forrige krig kommer han jo med eksempler på hvor vanskelig et slikt samarbeid egentlig er. En må her være enig med T. S. Elliot som i «The Idea of a Christian Society» hevder at et kristent samfunn bare er mulig når den største del av «fårene» tilhører den samme «hjord».

Men kan en skille ut disse feil, vil en ha stort utbytte av å sette seg inn i bokens tanker. For det første fordi den tar opp hovedproblemene i dagens politiske spørsmål, og dernest fordi den med enkle, men sterke ord peker på nødvendigheten av at vi lever etter vår tro hver time på dagen.

Kjernepunktet i de politiske diskusjoner i de Vest-Europeiske land i dag er staten og produksjonsmidlene. Vi kan på politikens område under og etter krigen notere en viss forskyvning til venstre, og selv om vi etter hvert har kunnet konstatere en svingning tilbake, tror jeg likevel vi kan finne resultater av disse forskyvningene. Fra de sosialdemokratiske partier er de mer radikale krefter i mange tilfelle gått over til kommunisme, mens sentrumpartiene og især de konservative har vært nødt til å gjøre innrømmelser som tiden krever. Dette har ført til at den gamle liberalistiske tanke om en fullstendig fri konkurranse nå nærmest kan avskrives. Kampen dreier seg nå mellom sentrums- og høyrepartiene om hvor sterk og om hvordan statens kontroll skal være. Mot disse står arbeiderpartiene med sine krav om en mer eller mindre ytterliggående nasjonalisering.

De fleste katolske sosiologer går inn for et delvis statskontrollert næringsliv, gjerne kombinert med bedriftsutvalg, der arbeiderne selv har et ord med i laget. De arbeider altså etter de retningslinjer som er trukket opp i *Rerum Novarum* og Pius XI's *Quadragesimo Anno*. Cripps går i dette spørsmål temmelig langt mot venstre og hevder nødvendigheten av en sterkere statsdirigering, men med den betydelige reservasjon at det skjer i et kristent samfunn. Hvis ikke, vil vi få det materialistiske samfunn hvor mennesket reduseres til et hjul i maskineriet. Med hensyn til den private eiendomsrett, som en hevder vil forsvinne om produksjonsmidlene nasjonaliseres, peker Cripps på at det er to former for eiendomsrett. Den første, hvert menneskes naturlige rett til å eie det han trenger til seg og sin familie, hevder Cripps fullt ut. Men når det gjelder produksjonsmidlene mener han at siden disse er til alles felles beste, kan de ikke utnyttes av enkeltpersoner til egen fordel. De må derfor eies i felleskap, altså av samfunnet. Når det gjelder det vanlige argumentet om faren ved å fjerne «den sunne konkurranse som er drivkraften i et hvert framskritt», mener Cripps at en i et kristent samfunn må la «kjærlighetens og brorskapets positive krefter tre i

stedet for den negative frykten for å bli slått ut av en sterkere konkurrent». Cripps syn åpner her interessante problemer: Hvor langt går det an å forene kristendom med planøkonomi, nasjonalisering av produksjonsmidlene osv. Pius XI sier i *Quadragesimo Anno*: Det er riktig «at spesielle former for eiendom må bli gitt over til Staten siden de innebærer en makt som er for stor til at den kan bli gitt til enkeltpersoner uten at der skjer urettferdighet mot samfunnet som helhet». Imidlertid er det tydelig at Cripps går lengere enn Pius XI, men en kan ikke avfeie hans synspunkter ved å si at de er sosialistiske. Det finnes jo også katolikker blant hans partifeller i Parlamentet! Grunnen til at jeg peker så sterkt nettopp på dette er at det nå er kommet en ny faktor med i spillet som kan kullkaste alle hittidige teorier. Jeg tenker på atomkraften. Den dag det lykkes vitenskapen å frigjøre atomenergien slik at den kan nyttes i industrien står vi overfor nye problemer. Det synes innlysende at framstillingen av atomenergi vil måtte bli lagt helt under staten. Den vil dermed få en sterk makt over produksjonslivet. Får derfor den marksisistiske sosialisme fortsette sin frammarsj, vil denne nye situasjon antagelig gi den ennå mer vind i seilene. Det er derfor påkrevet at alle kristne gjør sitt ytterste for å forme det framtidige samfunn, slik at det blir kristent.

Og nettopp her er det at Cripps' bok kanskje inneholder de verdifulleste tanker. Forfatteren går sterkt i rette med den såkalte *søndagsreligion*, som heller ikke vi har unngått. Utviklingen har ført til at svært mange ikke har kunnet koordinere kristendommen og dagliglivet, og religionen er blitt noe en tar fram til søndags eller når en ellers går til kirke eller arbeid i en kristen organisasjon. Det er klart at med en slik holdning til vår tro kan en ikke vente store resultater. Vi som lever midt i hverdagslivet må arbeide oss dithen at vi er kristne hver time på dagen, og at vi ikke tenker på hva som tjener oss selv og våre interesser best, men på hva som er riktig etter vår kristne moral. Vi må bruke vår kristne moral som målestokk også på de politiske spørsmål, og treffe våre avgjørelser i lys av dem. Det er ingen lett sak. Det kan komme til å bety at vi må oppgi mye, det kan bety savn og lidelse. Men som Cripps påpeker: For å få kraft til dette må vi avse tid til å søke Gud i bønn og betraktning. Og vi må føye til: i sakramentene og messeofferet. Vi må gå til denne kampen med glød, til tross for at det heller ikke er noen lett sak. Det er lett nok å være «game» ved enkelte høve, men som han sier, når kampen må føres på møter, i små uanselige brosjyrer og ved valgurner, er det straks meget vanskeligere å holde gløden ved like både hos seg selv og andre. Det talte eller skrevne ord er ikke nok. Vi må leve vår kristendom. Vi må gå i bresjen med eksemplets makt. Og det er noe vi alle kan få kraft til å klare. Uten vår personlige kamp for å virkeliggjøre de kristne idealer i vårt eget liv, kan vi aldri vente at de skal seire i den kamp verden er oppe i.

Johannes Bruce.

St. Eysteinsforbundets sekretær
Sr. Margrete Marie.

In memoriam.

Sr. Eysteins Forbund har ved Sr. Margrethe Maries død den 12. mai d. å. mistet sin aktive sekretær og ildsjel.

Ingen vet det kan hende bedre enn undertegnede formann, hva hun har ofret, og ofret med slik tros glede, for den hellige sak dette bønneforbund — så over alle forventninger i n t e r n a s j o n a l t — er gått inn for; til en grad så St. Eysteinsforbundet og Sr. Margrethe Marie kunne ikke skilles at i vår bevissthet gjennom alle de 23 år som er gått siden det ble stiftet i St. Peterskirkenes krypt på Jesu Hperte-festen den 11. juni 1926.

Hennes iver, begeistring og glød for dette sitt apostolat: bønn for kall til norske prester og ordenssøstre, tillikemed bønn for forbundets medlemmer, levende og døde, tiltok med årene. Hun vokste selv med oppgaven og har ikke bedt forgyves!

Sist innskrevne medlem i år er protokollført under nr. 6409, hvorav en vil forstå at forbundets aller fleste medlemmer må være utenlandske trosfeller. Nesten samtlige ble etter hvert «vervet» av vår gode, utrettelige sekretær, som hadde ordet i sin makt — også i pennen. Hennes korrespondanse på alle verdensspråk, engelsk, fransk, tysk, italiensk, har jeg forsiktigvis unnlatt å spørre om hva de samlede portoutgifter (og andre «utlegg») kan ha beløpet seg til gjennom alle disse år, men ikke tror jeg Forbundet skal frykte for noen regning fra vår gode St. Josef-søstre. Den nåværende Provinsialpriorinne var med liv og sjel med på stiftelsen av Bønneforbundet, og har siden vært dets trofaste støtte.

Nå har vi altså mistet vår sekretær, vår helhjertede misjonær. Et stort tap har rammet St. Eysteins Forbund sammen med St. Josef-søstrenes Kongreasjon og St. Olavs menighet i Oslo, foruten hennes egne slektninger. Og likevel har vi grunn til å håpe at Sr. Margrethe Marie ikke har frasagt seg sin særlige interesse for St. Eysteins Forbund, om hun nå ikke mer er blant oss i kjødet. I denne mening vil jeg oppfordre alle medlemmene til sammen med meg å be for vår kjære avdøde Sr. Margrethe Marie: *Requiescat in Pace!*

Tønsberg i mai 1949.

Sokneprest **Arne Sund**, formann.

TAKK

Vi vil på denne måte takke alle dem som viste oss så megen deltagelse ved vår kjære Søster Margrethe-Marie Krohns død, alle dem som sendte blomster til hennes bære, sendte kransekort eller tok del i gravferden og mintes henne i sine bønner.

St. Josephssøstre. Familien Langeland.

Sokneprest Eugen Laudy, Drammen, 50 år.

8. juni fylte sokneprest Eugen Laudy, Drammen, 50 år. Vi har måttet respektere jubilentens ønske om å unngå pressens oppmerksomhet på dagen, men vi føler oss forpliktet til post festum å få bringe St. Olavs lykkønskninger og uttrykke den varmeste takk for den trofaste og eksemplariske interesse han viser vårt blad ved å bane vei for det over alt i sin menighet. Ad multos annos!

Direktør Sigurd Rosenlund, Bergen.

In memoriam.

Det er så rent ufattelig at Sigurd Rosenlund ikke mer er blant oss. — Han var så full av virkelyst, så høyreist og ungdommelig; en mann som ennå i en alder av 66 år virket som en ungdom, i besiddelse av den heldige kombinasjon av en sund sjel i et sunt legeme — som ikke kjente til sykdom. Og da så omsider sykdommen kom, så var det døden. Han slapp å syke bort. Tilsynelatende kom han seg, og alle trodde at han var

i bedring. Men timeglasset var rent ut. — Søndag 22. mai, da var det plutselig slutt.

Sigurd Rosenlund hadde et velsignet sinn. Alt spirte og grodde i hans spor. Han var i besiddelse av store egenskaper, og han stilte dem til tjeneste hvor han fant det påkrevet. — For mange år siden satt han en periode som medlem av Bergens bystyre. Men politikk var egentlig ikke hans felt. Det passet ikke ham som alltid har skydd publisitet. Hans virke har vært i det stille, og mange er det som kan takke ham, ikke bare for råd og veiledning, men også for god hjelp når det knep. — Hans rettskaffenhet, gode omdømme og praktiske sans ble etter hvert anerkjent i vide kretser, og ved siden av sin krevende stilling som direktør for Vinmonopolets Bergensavdeling fikk han, etter som tiden gikk, det ene ærefulle tillitsverv etter det annet.

Det sier seg selv at Sigurd Rosenlund også satte inn sine krefter og evner til beste for St. Pauls menighet. I 20 år har han vært medlem av kirkerådet, og hva arbeid han her har nedlagt kan ikke vurderes høyt nok. — Sigurd Rosenlund sparte seg aldri når det gjaldt kirkens eller menighetens anliggender, og når han tok seg av en sak, da var den også i gode hender. Hans praktiske grep på tingene har vært en uforlignelig hjelp for menighet og sokneprest. Han visste hvorledes et arbeid skulle utføres billig og solid, og han visste også alltid hvor en skulle henvende seg for å få det utført. Rent menneskelig talt kan Sigurd Rosenlund ikke erstattes.

Sigurd Rosenlund konverterte i ung alder, og har i mer enn 45 år vært medlem av St. Pauls menighet, hvor han vil bli meget savnet. Han var et overskuddsmenneske: hans sterke personlighet, lyse sinn og lune humør, hans godhet og hjelpsomhet har skaffet ham mange venner, som fylte kirken da han 27. mai ble brakt til sitt siste hvilested. I ham har Kirken tapt en av sine beste støtter i Norge og Bergens by en fremragende borger.

R. J.

Ungdomsforbundets generalforsamling i Bergen.

Norsk Katolsk Ungdomsforbunds generalforsamling fant sted i Bergen i Pinsehelgen og ble avvirket under alle tiders bergenske pinsevær, med rekordnedbør. Referat må grunnet plassmangel utstå til neste nr. Undervisningsleder Øivinn Olafsen ble enstemmig valgt til ny formann etter Veslemøy Løvik-Olsen, som frasa seg gjenvalg.

UTLANDET

BELGIA

Den katolske fagbevegelses kongress.

I nærvær av den apostoliske nuntius i Belgia, Msgr. Cento, har den katolske fagorganisasjon i Belgia holdt sin årskongress. I sin åpningstale framholdt den apostoliske nuntius at han ikke kjente noen katolsk arbeiderbevegelse som var så dynamisk som den belgiske.

Fagbevegelsens åndelige leder understreket i sin beretning at det nå endelig er lyktes å få bukt med den fordom at det bare er sosialister og kommunister som kan representere arbeidermassene. Den katolske faglige landsorganisasjon i Belgia har i dag over 500 000 medlemmer og er landets største faglige organisasjon.

CHINA

Erkebiskop Yu-Pin uttaler seg om den aktuelle situasjon.

Erkebiskop Yu-Pin av Nanking som for nærværende oppholder seg i De forente stater, vender i nær framtid tilbake til sitt virkefelt. Han har gitt følgende situasjonsberetning om stillingen i sitt bispedømme:

«40 000 katolikker i mitt bispedømme er nå prisgitt kommunistisk styre. I Nanking selv er bare noen hundre katolikker og min generalvikar tilbake. Jeg vet ikke om de forskjellige ordner er blitt igjen.

Tre av mine seks aviser har kommunistene allerede forbudt, nemlig de som utkom i Peiping, Tientsin og Nanking. Mine to kringkastingsstasjoner er også brakt til taushet. De to periodiske publikasjoner som utkom i Nanking, utkommer nå i Kanton. Jeg er for nærværende i ferd med å utgi en dagsavis i Singapore, hvor det bor 1 million kinesere.»

Erkebiskopen forteller også at den katolske journalist-skole i Nanking og otte høyskoler i bispedømmet er blitt stengt.

Det nye testamente oversatt til kinesisk.

Chinas sendemann ved Den Hellige Stol, dr. Wu, overrakte på gjennomreise i Honkong på vei til Rom generalsekretæren for Newman-selskapet manuskriptet til sin oversettelse av Det nye testamente til kinesisk. Det vil nå snart utkomme og være forsynt med et forord av H. H. Paven.

DANMARK

Dansk prest valgt til president for Emigrasjonsavdelingen i den internasjonale Caritas.

Ifølge bulletinen fra det Internasjonale Caritas er sokne-

prest Knud Ballin, København, valgt til president for Emigrasjonsavdelingen. Det Internasjonale Caritas, en verdensomspennende katolsk hjelpeorganisasjon, har hovedsete i Lucerne i Sveits, og Emigrasjonsavdelingen sonder under dette. Den arbeider parallelt med de sivile instanser for emigrasjonsspørsmål, men utmerker seg ved de sjelesorgmessige betryggelser arbeidet skjer under.

Pastor Ballin sitter inne med store erfaringer på området og har innlagt seg store fortjenester i og utenfor sitt eget land både under og etter den siste verdenskrig.

DE FORENTE STATER

Utviklingen av de katolske høyskoler.

I Washington er det nylig offentliggjort en beretning om de katolske høyskolars utvikling i De forente stater i løpet av de siste 25 år. Ifølge denne beretning er tallet på høyskoler økt fra 1552 til 2111. Tallet på høyskoleelever er imidlertid økt med 250 pst., nemlig fra 130 000 til 467 000.

Flyselskapene har stilt 2 millioner plasser til disposisjon for pilegrimer til Rom i Det Hellige År.

De amerikanske flyselskaper har allerede reservert 2 millioner plasser for amerikanske pilegrimer som skal reise til Rom i Det Hellige År. På luftlinjen til Italia vil det bli satt inn nye kjempefly.

ENGLAND

Metodister, jøder og anglikanere til Lourdes.

Villabeboerne i Swillington i nærheten av Leeds, England, har spart sammen £ 120 for å sende en 11 års pike som ikke er katolikk og som har vært lam siden fødselen sammen med foreldrene og en bror til Lourdes. Biskopen av Leeds organiserer pilegrimsferden.

Blant deltagerne har det meldt seg metodister, jøder og medlemmer av den engelske statskirke.

En miss Eileen Lynn som var kronisk invalid til hun ble fullstendig helbredet i Lourdes i fjor, følger med som hjelpester.

FRANKRIKE

Det franske presteskap viser vei.

Franciskanerpater Frédéric-Marie Bergounious, som i år har holdt fastepreker i Montroal, har uttalt seg meget rosende om de yngre franske prester som om dagen har sitt arbeid i fabrikker og industrier og som bruker fritiden til å besøke franske arbeiderhjem. Disse prester har, forteller den kjente franciskanerpater, trukket i arbeidsklær og arbeider daglig sammen med den franske arbeider for på denne måte å kunne bringe ham Kristi evangelium. De er selv et praktisk eksempel på det budskap de forkynder.

Kardinal Suhard død.

Erkebiskopen av Paris, kardinal Emmanuel-Célestin Suhard, døde natten til 30. mai i Paris, 75 år gammel. Han ble kardinal i 1935, og var erkebiskop av Reims inn til kardinal Verdiers død i 1940, da han fulgte denne som erkebiskop av Paris.

Kardinal Suhard har spilt en framstående rolle innen Frankrikes moralske og åndelige gjenreisning etter krigen. Særlig har hans innsats på det sosiale område vunnet stor og berettiget anerkjennelse.

St. Olav håper å kunne bringe en utførligere omtale av denne fremragende personlighet i neste nummer av bladet.

IRLAND

Egenartet 1. mai-demonstrasjon.

150 000 mennesker samlet seg 1. mai i Dublin til en mektig demonstrasjon mot den ateistiske kommunismes forfølgelse av katolikkene og andre kristne i Øst-Europa. Det var det katolske legfolk som under sine fagforeningers og andre organisasjoners faner demonstrerte for trosfriheten i verden. Man vedtok en resolusjon hvor det ble tatt sterk avstand fra kristenforfølgelsene i Øst-Europa. Resolusjonen ble besluttet oversendt H. H. Paven.

ITALIA

Kurser i sosial aksjon for katolske prester.

I Villa Cagnola nær Varese i Nord-Italia er det første kurs i sosial aksjon for katolske prester nettopp avviklet. Kurset varte en måned og tallet 30 deltagere. Det ble gitt både teoretisk og praktisk undervisning i den katolske aksjons sosiale arbeid. Ved studier i marken fikk

Barnas landophold.

Sommerferien står for døren. Barnas håp og lengsler går mot friheten i skog og mark på fjell og strand. Men vil det lykkes å åpne døren til sommerens paradiset for dem alle i år? De som trenger det best, pleier å kunne regne med interesse og støtte fra menighetens side, når ferien skal planlegges.

Selv om det ikke har lyktes å få i stand feriekolonien i år, er en hjelpende hånd til utredning av reisepenger, utstyr og betaling for privat forpleining av stor betydning. Ennå er det imidlertid ikke stort håp, for mot sedvane på denne tid er feriekassen i år nesten tom. Dog er vi forvissnet om, at barnas venner heller ikke denne gang vil svikte i sin interesse og hjertelag for deres ve og vel, tross de mange krav. Men denne appell pleier alltid å finne benveien til alles hjertes. Må det også skje i år!

Bidrag mottas med takk av sokneprestene til St. Olav og St. Hallvard og ved Menighetspleien, Akersvn. 5, Oslo.

Sigrud Øde.

prestene se hvordan katolske arbeidere og bønder driver sitt apostolat på arbeidsplassene — en meget verdifull anskuelseundervisning.

JAPAN

De første japanere opptas i De kristne brødres kongregasjon.

Seks unge japanere ble nylig opptatt i De kristne brødres kongregasjon. De er de første representanter for den japanske nasjon i denne orden. Opptagelsen fant sted i ordenens hus La Salle i Sendai på grunnleggerens, St. John Baptist de la Salle's dødsdag. Han døde for 230 år siden.

De kristne brødre er i dag den største mannlige pedagogiske orden i Den katolske kirke. Den teller 18 000 medlemmer, fordelt på 60 land. St. John Baptist de la Salle er en av banebryterne på pedagogikkens område.

JUGOSLAVIA

Ønsker Tito å komme til forståelse med Kirken?

I forbindelse med Mgr. Sigismondis' ankomst til Beograd som offisiell representant for Den Hellige Stol verserer det nå rykter om en mulig forståelse mellom Den Hellige Stol og Jugoslavia.

«Dette er første gang siden krigen at en italiensk prelat beklær en stilling i Vatikanets diplomatiske tjeneste i Beograd,» heter det i den franske katolske dagsavis *La Croix*.

Reuters korrespondent i Vatikanet melder at man i autoritative kretser i Vatikanet er ytterst forbeholden i sine uttalelser om Mgr. Sigismondis' misjon i Beograd. Men det er kjent at Vatikanet stiller to betingelser for å gjenoppta normale forbindelser med Beograd: at kirkeforfølgelsene innstilles og at erkebiskop *Stepinac* løslates.

CANADA

Kanadiske biskoper understøtter streikende arbeidere.

De katolske kirkene i Quebec og Montreal opptar hver søndag en kollekt som går til familiene til 4500 streikende arbeidere som er ansatt i asbestgruvene. Kollektene tas opp etter påbud av erkebiskopene *Maurice Roy* i Quebec og *Joseph Charbonneau* i Montreal hver søndag til streiken er avblåst.

Provincialregjeringen har erklært at streiken er ulovlig, og alle forsøk på å komme til en ordning har vært forgeves.

De streikende er tilsluttet den katolske fagforeningsbevegelse i Canada som allerede har utbetalt 100 000 dollar til de streikende familier. Arbeiderne samles hver dag kl. 15 i sitt klubbhus for derfra å gå til en kirke i nærheten å be rosenkransen.

Erkebiskop *Charbonneau* har skarpt påtalt enkelte misforhold ved gruvene. «Vi ønsker sosial fred, men ingen undertrykkelse av arbeiderklassen.» Avisen «*Montreal Daily Star*» roser biskopene varmt for det initiativ de har tatt i denne konfliktsituasjon.

PORTUGAL

Mirakuløs helbredelse ved Fatima.

«*Catholic Herald*»s korrespondent i Portugal sier i en melding fra Lisabon at han nettopp er vendt tilbake fra Fatima, hvor han ble øyenvitne til en mirakuløs helbredelse.

Det skjedde fredag den 13. mai, på årsdagen for Den hellige Jomfrus åpenbarelse for de unge gjeterne. Korrespondenten skriver:

«Straks etter velsignelsen av de syke befant jeg meg ved siden av sengen til en ung portugisisk kvinne som hadde ligget syk på ryggen i 4 år. Plutselig sto hun opp og gikk omkring uten hjelp. Det var en forunderlig opplevelse.

Den unge kvinne ble straks tatt under behandling av leger for å bli undersøkt. Jeg var den første som fikk besøke henne etter undersøkelsen. Den plutselige forandringen i henne stilstand var rystende. Jeg snakket til henne og da jeg fortalte at jeg var engelskmann ga hun meg et rosenblad og ba meg sende det hjem.

400 000 pilegrimer fra England, Irland, Holland, Belgia, Spania, De forente stater, Canada, Brasil og Portugal har nå besøkt Fatima.

SPANIA

Krig mot Russland er ikke det riktige svar, sier Franco.

General Franco er overbevist om at Stalin ikke ønsker krig og at det riktige svar til kommunismen og den marxistiske sosialismen ikke er krig mot Russland, men en kom-

binasjon av 3 ting: sosial rettferd, forsvar av kristendommen, og en gjenoppdragelse av folkene i Kristi religion og læresetninger.

Disse synspunkter framkom Spanias statssjef med i et intervju med den katolske geistlige *S. J. Juergens* og er offentliggjort i magasinet «*The Marianist*» som utgis av universitetet i Dayton.

General Franco forsikret at der for tiden finner sted en stor åndelig og religiøs fornyelse i Spania — «frukten av våre martyrs blod — 17 biskoper og tusenvis av prester, nonner og munkere ble myrdet under borgerkrigen av de gudløse».

Den endelige løsning er et gjennomført kristent samfunn i overensstemmelse med Kirkens sosiale doktriner, uttalte general Franco til slutt.

TYSKLAND

Kardinal-erkebiskopen av Köln understreker legmannsapostolatets betydning.

Legmannsapostolatets avgjørende betydning for verdens kristning ble sterkt understreket i en preken som kardinal-erkebiskopen av Köln, *Joseph Frings*, nylig holdt i Kölnerdomen. «Det offentlige liv må omskapes i kristen ånd,» slo kardinalen fast og tilføyet: «Sosiologien, teknologien, nasjonaløkonomien og de humanistiske vitenskaper har utvilsomt et relativt autonomi, men kommer ikke utenom de moralske lover. Som overvåkeren av Guds moralske lov har derfor Kirken et ord den skal ha sagt også på disse felter.

Når det gjelder den praktiske tillempling av kristne prinsipper, uttalte kardinalen videre, er det først og fremst en oppgave for legfolket. Dette viser hvilken betydning de katolske organisasjoner har for det sosiale reformarbeid.

I sin tale refererte kardinalen også til den nylig opprettede katolske arbeidsgiverforening i Vest-Tyskland og understreket i denne forbindelse at han i den tale han hadde holdt på det konstituerende møte ikke hadde gitt uttrykk for noe annet enn det han hadde framholdt på de katolske arbeideres fagforeningsmøte i Oberhausen. Hovedhensikten med slike organisasjoner, framholdt kardinalen, er ikke å forsvare materielle interesser, men å fremme forståelsen av sosiale plikter, sett i lys av kristne prinsipper. Vi kristne tror ikke, uttalte kardinalen til slutt, at sosiale reformer kan forvandle verden til et paradys. Kristendommen regner med mennesket som det virkelig er og gir også lidelsen betydning i kristenlivet.»

Jødisk takk til Den katolske kirke.

Under innvielsen av en ny jødisk synagoge i Köln i år rettet presidenten for Det jødiske trossamfunn, *Moritz Goldschmidt*, på vegne av jødene i Köln en takk til Den katolske kirke, fordi den under den nazistiske forfølgelse hadde reddet Tora-rullene og hindret at de ble profanert.

Det jødiske samfunn i Köln ble grunnlagt under den romerske okkupasjon i året 321 og er det eldste jødiske samfunn i Tyskland. Før Hitlers maktovertagelse tellet det 17 000 medlemmer, i dag teller det 670 medlemmer. Man regner med at om lag 13 000 ble drept under Hitlerstyret.

UNGARN

Kardinal Mindszents tilstand kritisk.

Vatikanet kringkasting har sendt ut en melding om at kardinal *Mindszents* tilstand nå er kritisk. En ungarsk lege som ble tilkalt for å se til kardinalen og som senere er flyktet, meddeler at kardinalen ofte mister bevisstheten og at tilstanden er meget alvorlig.

ØSTERRIKE

Katolikken og de forestående valg.

Med henblikk på de forestående valg har representanter for den katolske aksjon vært samlet til drøftelser og formulert de krav som vil bli forelagt alle politiske partier som regner med å få katolske stemmer. De oppfordres til å ta følgende punkter med i sine valgprogrammer:

1. Ordning av forholdet mellom Kirke og Stat (Konkordat).
2. En lovgivning i skolepørsmål og en ekteskapslovgivning som svarer til grunnprinsippene i den kristne tro.
3. Beskyttelse av barnet i mors liv.
4. Sikring av det kristne demokrati.

Det ble også slått fast at intet politisk parti i Østerrike handler på vegne av Kirken og ikke har lov til å tale i Kirkens navn.

VÅRE KIRKER på søn- helligdager

OSLO

St. Olavs kirke, Akersvegen 1.
Sokneprestkontoret, tlf. 41 41 61
(Prestegr. og Biskopen 42 52 87).

Kl. 7: Stille messe.
Kl. 8.15: Fromesse m. preken.
Kl. 9.45: Low Mass. English Sermon.
Kl. 11: Høggmesse m. preken.
Kl. 19: Aftengudstjeneste.

St. Hallvards kirke, Urtegt. 29.
Fransiskanerne, tlf. 68 08 68.

Kl. 8: Fromesse.
Kl. 10.30: Høggmesse m. preken.
Kl. 17: Aftengudstjeneste.

St. Dominikus kirke,
Neuberggt. 15.

Dominikanerne, tlf. 44 23 24.
Kl. 8.15: Fromesse.
Kl. 10.30: Høggmesse m. preken.
Kl. 18: Kompletorium.

Jesu Hjerter kapell,

Nyvn. 17, Stabekk.
Soknepresten, tlf. 53 77 35.
Kl. 9.05: Fromesse.
Kl. 10.30: Høggmesse.
Kl. 17.45: Aftengudstjeneste.

Grefsen kapell, Gladsveg 23.

Prestegården, tlf. 37 45 90.
Kl. 9.30: Høggmesse. Kl. 17: Aft.gudstj.

Vår Frue Villas kapell,

Montebello, Smestad.
Prestegården, tlf. 55 81 21.
Kl. 8.30: Høgm. Kl. 16.30: Aft.gudstj.

ARENDAL:

St. Franciskus kirke, Tyholmen.

Soknepresten, tlf. 2209.
Kl. 8: Fromesse. Kl. 10.45: Høggmesse.

BERGEN:

St. Paul kirke, Christiesgt. 16.

Soknepresten, tlf. 15410.
Kl. 8: Fromesse. Kl. 10.30: Høggmesse.

DRAMMEN:

St. Laurentius kirke,

Cappelens gt. 1.
Soknepresten, tlf. 2019.
Kl. 8.30: Fromesse. Kl. 10.30: Høgm.

FREDRIKSTAD:

St. Birgitta kirke.

Soknepresten, tlf. 1438.
Kl. 8.15: Ottesang. Kl. 10.30: Høgm.

HALDEN:

St. Peter kirke, Kr. V.s pl. 1.

Soknepresten, tlf. 1168.
Kl. 8: Fromese. Kl. 10.30: Høggmesse.
Kl. 19: Aftengudstjeneste.

HAMAR:

St. Torfinn kirke, Torggt. 113.

Soknepresten, tlf. 1751.
Kl. 8: Fromesse. Kl. 10.30: Høggmesse.
Kl. 18: Aftengudstjeneste.

HAUGESUND:

St. Josef kirke, Haraldsgt.

Soknepresten, tlf. 3195.
Kl. 8.30: Fromesse. Kl. 11: Høggmesse.
Kl. 18: Aftengudstjeneste.

HØNEFOSS:

St. Theresia kirke, Vesterntangen.

Soknepresten, tlf. 266.
Kl. 8: Fromesse. Kl. 10.30: Høggmesse.

KRISTIANSAND S.:

St. Ansgar kirke, Kirkegt. 3.

Soknepresten, tlf. 4225.
Kl. 8: Fromesse. Kl. 10.30: Høggmesse.

PORSGRUNN:

Vor Frue kirke, Sverresgt.

Soknepresten, tlf. 644.
Kl. 7¼: Fromesse. Kl. 10¼: Høgm.
Kl. 19: Aftengudstjeneste.

STAVANGER:

St. Svithun kirke, Dronningsgt. 8.

Soknepresten, tlf. 25534.
Kl. 8: Fromesse. Kl. 10.30: Høggmesse.
Aftengudstjeneste.

SYLLING:

St. Hallvard kapell.

Presteboligen, tlf. 9028.
Kl. 9.30: Høggmesse. Aftengudstj.

TØNSBERG:

St. Olavs kapell.

Soknepresten, tlf. 2238.
Kl. 8: Fromesse. Kl. 10.30: Høggmesse.

Liturgisk kalender:

SØNDAG 19. JUNI: *Feiring av Kristi Legemsfest.* Ep. 1. Kor. 11 23—29. Ev. Joh. 6, 56—59. *Mandag, tirsdag, onsdag:* Oktavdager til Kristi Legemsfest. *Torsdag:* Johannes døperens vigiliefest. *Fredag:* Jesu Hjerter-fest. *Lørdag:* Johannes døperens fest.

SØNDAG 26. JUNI: 3. sønd. etter pinse. Ep. 1. Pet. 5. 6—11. Luk. 15, 1—10. *Mandag:* Oktavdag til Jesu Hjerter-fest. *Tirsdag:* Ireneus, bisk., mart. *Onsdag:* Apostlene Peter og Paul. *Torsdag:* Ap. Pauls minnefest. *Fredag:* Jesu kostbare blod. *Lørdag:* Maria besøkelse.

SØNDAG 3. JULI: 4. sønd. etter pinse.

Mariakongregasjonen Oslo.

Felleskommunion under messen i St. Olavs kirke Jesu Hjerterfesten 24. juni. Denne messe leses for avdøde søster Margrethe-Marie. Etter messen fellesfrokost i foreningslokalet. Mødre kan ta sine barn med.

ST. SUNNIVA SKOLE

Eksamensfest

for 1., 2., 3. og 4. klassene fredag 17. juni kl. 10. For 5., 6. og 7. klassene lørdag 18. juni kl. 10.

Utstillingen

av elev-arbeider er åpen hver dag til og med torsdag 16. juni fra kl. 12—14 og 17—18.

Foreldre og andre interesserte er velkomne.

NY KATOLSK LITTERATUR i dansk utgave

på lager.

St. Olavs Forlag,
Akersv. 5, Oslo.

ST. OLAV

KATOLSK UKEBLAD

Redaktør:

Dr. theol. I. Hansteen Knudsen.
Telefon 42 37 43. Akersv. 5, Oslo.

Redaksjon og ekspedisjon:

Akersv. 5 I. Telefon 42 37 43.
St. Olavs eksp. og forlag: 9.30—16,
unntatt mandag. Lørdag: 9.30—13.
Utbetalinger kun tirsdag kl. 13—14.

Abonnementpris: Kr. 2.50 pr. kvar-
tal, for utlandet + avisporto.

Abonnement tegnes i ekspedisjonen
og på ethvert postkontor.

Annonser må være innsendt innen
fredag aften.